

DÜNYA BAKIDA BİRLƏŞİB

**196 ölkə,
80 prezident,
vitse-prezident,
baş nazir və
72 min
iştirakçı**

Noyabrın 12-də Bakıda BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Liderlər Sammitinin açılış mərasimi keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və BMT-nin Baş katibi Antonio Quterreş sammitdə iştirak edən dövlət və hökumət başçıların, nümayəndə heyətlərinin rəhbərlərini qarşıladılar.

Qarşılanma mərasimindən sonra birgə foto çəkdirildi. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Liderlər Sammitinin açılış mərasimində çıxış etdi.

COP29
Baku
Azerbaijan

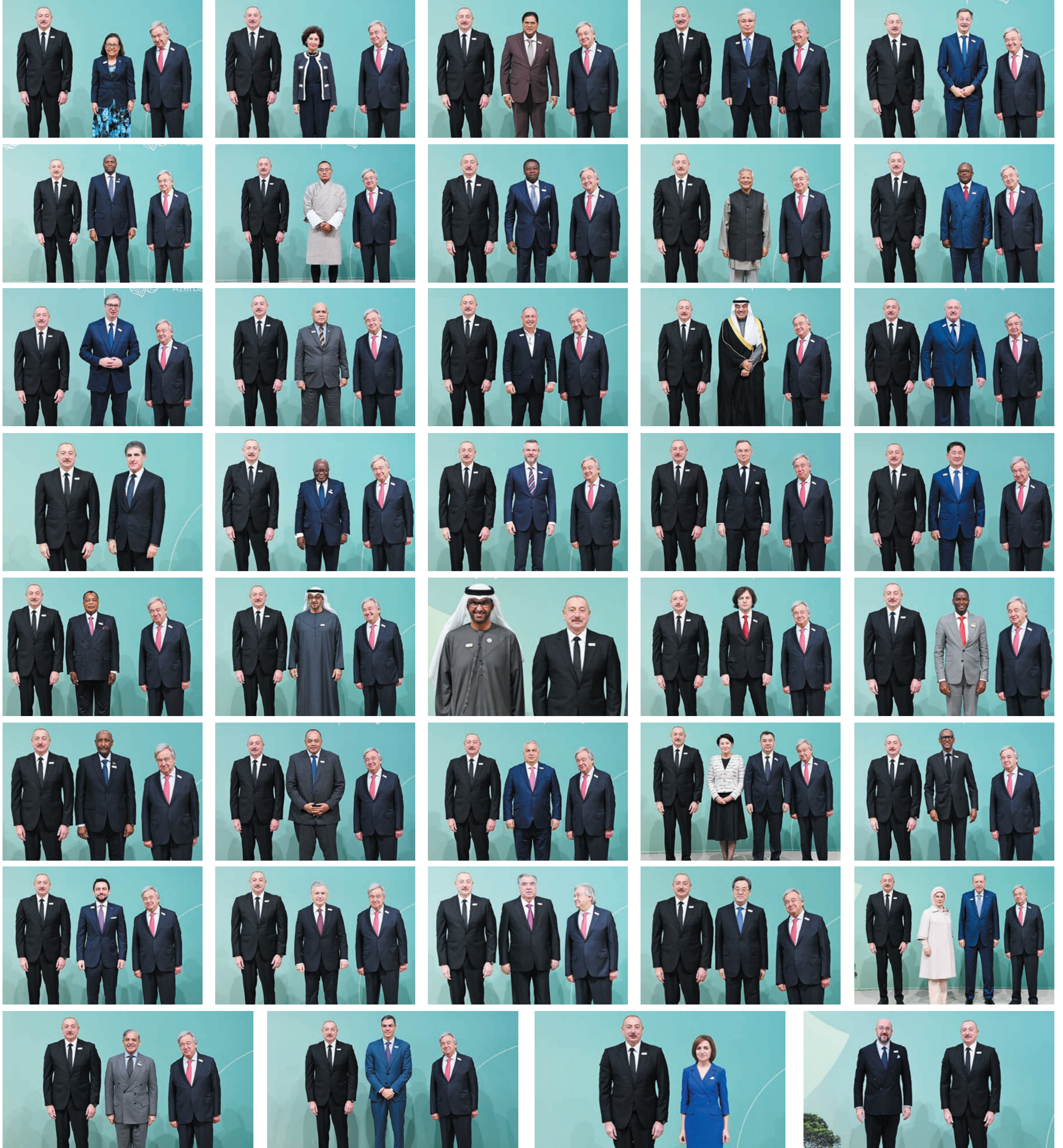

DÜNYA BAKIDA BİRLƏŞİB

DÜNYA BAKIDA BİRLƏŞİB

DÜNYA BAKIDA BİRLƏŞİB

196 ölkə, 80 prezident, vitse-prezident, baş nazir və 72 min iştirakçı

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

- Hörmətli BMT-nin Baş katibi!
Hörmətli dövlət və hökumət başçıları!
Xanımlar və cənablar!
Mən sizin hamınızı Azərbaycanda salamlayıram.

Qonaqlarımızın çoxu Azərbaycana ilk dəfədir ki, səfər edir. Ümid edirəm ki, onların ölkəmizlə daha yaxından tanış olmaq, onun tarixini, ənənələrini və mədəniyyətini öyrənmək imkanı olacaqdır.

Mən COP29-a aparan yolda Azərbaycana verdiyi dəstəyə görə BMT-nin Baş katibi cənab Antonio Quterreşə və BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Katibliyinə təşəkkürümü bildirmək istədim. Mən Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti, əziz qardaşım Əlahəzrət Şeyx Məhəmməd bin Zayed Əl Nəhyani və onun bütün komandasını Dubaiyə COP28-də əldə olunmuş tarixi konsensus münasibətilə təbrik edirəm və Bakıda COP29 üçün hazırlıqlarda verdikləri dəstəyə görə minnətdaram.

Ötən ilin dekabrında təxminən 200 ölkənin yekdillik qərarı ilə Azərbaycana COP29-a evsahibliyi etmək şərəfi verildi. Biz bu qərar ölkəmizə olan hörmətin əlaməti, beynəlxalq arenada oynadığımız fəal rolun dəyərlandırılması kimi görürük.

Azərbaycan Şimal ilə Cənub, Qərblə Şərqlə qovuşduğu ölkədir və bu, təkcoğrafiya ilə bağlı deyil. Biz müxtəlif beynəlxalq iştirakçılar arasında siyasi, mədəni, enerji, ticari və nəqliyyat körpülərini sala bilirik. Azərbaycanın başladığı meqalayihələr artıq Avrasiyanın enerji və daşımalar yollarını dəyişib və məhsuldar, çox-tərəfli əməkdaşlıq formatının qurulması ilə nəticələnib.

Azərbaycan beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazisinin 20 faizinin Ermənistan tərəfindən 30 illik işğalına, etnik təmizləməyə və bir milyon azərbaycanlının öz

doğma torpaqlarından qovulmasına baxmayaraq, biz özünü təmin edən iqtisadiyata və müstəqil siyasətə malik güclü ölkəni qura bildik. Dörd il öncə biz İkinci Qarabağ müharibəsində tarixi Qələbəni qeyd etdik.

Bir il əvvəl biz BMT-nin Nizamnaməsinə, beynəlxalq hüquqa və BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının 30 il kağız üzərində qalmış qətnamələrinə uyğun olaraq, suverenliyimizi tam bərpa etdik. Biz həmin qətnamələri özümüzü icra etdik, beynəlxalq hüquqa, ədalətə bərpa etdik və Ermənistanın işğalına son qoyduq. COP29-un sədri kimi Azərbaycan inkişaf etmiş və inkişaf edən ölkələr, Qlobal Cənub və Qlobal Şimal arasında ümumi anlaşmaya nail olmaq üçün ölkələrin gələcəni edəcək. Azərbaycan 120 ölkənin yekdillik qərarı ilə dörd il ərzində, BMT-dən sonra ikinci beynəlxalq qurum olan Qoşulmama Hərəkatına uğurla sədrlik etdi.

Azərbaycan həmçinin təxminən 60 ölkəni birləşdirən İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının fəal üzvüdür. Avropa İttifaqının 10 üzvü ilə Azərbaycan sazişlər imzalayıb və Strateji tərəfdaşlıq haqqında bəyannamələr qəbul edib. Bütün bunlar bizə düşünməyə imkan verir ki, biz iqlim dəyişmələri məsələsində fərqli mühüm iştirakçılar arasında körpülərin salınmasında çox faydalı və yardımçı ola bilirik. Azərbaycan çox-tərəfliliyin tərəfdarıdır. Eyni zamanda biz mədəniyyətlərarası dialoqda fəal rol oynayırıq.

BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansı ilə birlikdə biz iki ildən bir Bakıda Mədəniyyətlərarası Forum təşkil edirik. Multikulturalizm bizim dövlət siyasətimizdir və həyat tərzimizdir. Azərbaycan xalqı etnik və dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq sülh və razılıq şəraitində bir ailə kimi yaşayır.

İndi isə mən Azərbaycanın "yaşıl gündəliyi" haqqında bir neçə söz söyləmək istəyirəm. Bərpaolunan enerjide texniki potensialımız quruda 135 gigavat və dənizdə isə 157 gigavat təşkil edir. Ötən il BƏƏ-nin "Masdar" şirkəti bir regionumuzda 230 meqavatlıq günəş-enerji stansiyasının açılışını etdi. Səudiyyə Ərəbistanının "Acwa Power" şirkəti isə hazırda 240 meqavatlıq külək enerjisi stansiyasını tikir.

COP29 çərçivəsində Birləşmiş Krallığın BP şirkəti ilə 240 meqavatlıq günəş enerjisi stansiyasının dörd il əvvəl erməni işğalından azad edilmiş Cəbrayıl rayonunda tikilməsi ilə bağlı saziş imzalanacaq. Bu layihə sayəsində dünyanın ən iri neft və qaz terminalarından biri olan Səngəçal terminalında dekarbonlaşma təmin ediləcəkdir.

Biz 2030-cu ilə qədər təxminən altı gigavatlıq günəş, külək və hidroenerji stansiyalarının tikilməsini planlaşdırırıq. Lakin bu, tam planlarımızın hamısı deyil, 10 gigavatlıq bərpaolunan enerji layihələri üzrə müqavilələr və anlaşma memorandumları imzalanıb.

Biz həmçinin ixrac bazarlarına diqqət yetiririk və Xəzər dənizində başlayaraq Qara dənizin dibi ilə enerji kabelinin çəkilməsini nəzərdə tutan digər mühüm enerji təhlükəsizliyi layihəsinin həyata keçirilməsi üçün tərəfdaşlarımızla fəal çalışırıq.

Bu, bizə Avropaya "yaşıl enerji"ni ixrac etmək imkanı verəcək və bu kabelin texniki potensialı dörd gigavatdır. Yeri gəlməşkən, texniki-əsaslandırma işləri bu yaxınlarda bitəcək. Lakin yəni də bu, yalnız başlanğıcdır.

"Yaşıl gündəliyi"imiz həmçinin Azərbaycanın müxtəlif bölgələrini əhatə edir. Beləliklə, Azərbaycanın Naxçıvan, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur regionları "yaşıl

enerji" zonaları elan edilib və bu, ərazimizi demək olar ki, dördüncü hissəsidir.

İndi isə mən enerji təhlükəsizliyinin digər sepməti haqqında bir neçə söz söyləmək istəyirəm. Bu da neft və qazla bağlıdır. Anlayıram ki, bu mövzu iqlim dəyişmələrinə aid konfransda o qədər də populyar deyil. Lakin bunsuz mənim şərhlərim tam olmazdı. Sadəcə, bir informasiya ilə başlamaq istəyirəm. Dünyada sənaye üsulu ilə ilk neft quyusu Azərbaycanda, Bakıda 1846-cı ildə qazılıb. O, buradan uzaq yerdə yerləşmir və həmin yerə 10-15 dəqiqəlik yoldur. Dənizdə ilk neft quyusu da Azərbaycan neftçiləri tərəfindən Xəzər dənizində XX əsrin ortalarında qazılıb. XIX əsrdə qlobal neft hasilatının yarısı Azərbaycanın payına düşürdü.

Əgər o vaxt bəzi Qərb siyasətçiləri və media bizi neft dövləti adlandırsaydı, bu, bəlkə də anlaşılardı. Lakin əgər onlar indi, yəni bu gün də bizi neft dövləti adlandırsaydı, bu, ədalətsizlikdir və yalnız siyasi mədəniyyət və biliklərin çatışmamasından xəbər verir. Bu gün Azərbaycanın global neft hasilatında 0,7 faiz, global qaz hasilatında isə 0,9 faiz payı vardır. Amma dünyada birmüddətli neft və qaz hasilatçısı olan, Azərbaycandan 30 qat artıq neft hasil edən ölkənin yalan xəbər mediası bizi neft dövləti adlandırır.

Yaxşı olardı ki, ən azı onlar özlərinə və Azərbaycandan 10 dəfə artıq neft hasil edən özlərinin qonşuluğundakı ölkəyə baxsınlar. Azərbaycanın global qaz atımlarındakı payı cəmi 0,1 faizdir. Mən bu rəqəmləri auditoriyamızın diqqətinə çatdırmaq istəyirəm, çünki Azərbaycan COP29-a ev sahibi seçildikdən dərhal sonra biz əlaqələndirilmiş və yaxşıca təşkil olunmuş qarayaxma və bəhtan kampaniyasının hədəfinə çevrildik.

Qərbin yalan xəbər mediası, dırnaqarası müstəqil QHT-ləri və bəzi siyasətçiləri sanki ölkəmiz haqqında dezinformasiya və səhv məlumatın yayılmasında yarışa çıxırlar. Neftimizin olmasında bizi ittiham etmək bir növ Bakıda il ərzində 250-dən artıq günəşli günün olmasında bizi suçlamağa bənzəyir.

Ölkələrə qiymət başqa meyarlara görə verilməlidir. Məsələn, Azərbaycanda işsizliyin səviyyəsi 5,4 faiz, yoxsulluğun səviyyəsi 5,2 faizdir. "Yaşıl gündəliyi"imizə gəldikdə, mən planlarımızı artıq təsvir etdim. Ölkələr öz xarici borcunu necə idarə edirlər? Azərbaycanın xarici borcu ÜDM-in cəmi 7,5 faizini təşkil edir.

Beləliklə, ölkə göstəricilərinin qiymətləndirilməsində əsas götürülməli bu və bir çox digər mühüm meyar bunlardır, Tanrının bəxş etdiyi təbii sərvətlər meyar kimi götürülməli deyil. Mən bir neçə ay bundan əvvəl söylədim: indi mənə hücum etmək istəyənlərin hamısı, - mən beynəlxalq media nəzərdə tuturam, - mən yalnız Tanrının bəxş etdiyi hədiyyə sözlərimə iqtibas edirlər.

Bu gün isə mən bu auditoriyada, burada təkrar etmək istəyirəm: Bu, Tanrının bəxş etdiyi hədiyyədir. Hər bir təbii sərvət - istər neft, qaz, külək, günəş, qızıl, gümüş və mis - bunların hamısı təbii sərvətlərdir. Ölkələr onların olmasına görə günahlandırılmalı və bazarda onlara tələbatın olması səbəbindən onları bazara çıxardıqlarına görə suçlanmalı deyillər. İnsanlara onlar lazımdır. Bir sözlə, mesajım belədir. COP29-un sədri kimi, əlbəttə, biz "yaşıl keçid"i güclü qarşı olacağıq və bunu edirik, lakin eyni zamanda biz realist olmalıyıq.

Digər ittiham məsələsinə gəldikdə, iki il əvvəl Azərbaycan və Avropa Komissi-

yası enerji sahəsində strateji tərəfdaşlıq bəyannaməsinə imza atdılar. Lakin bu, bizim ideyamız deyildi. Bu, Avropa Komissiyasının təklifi idi. Avropa Komissiyasının sədri bu sənədi imzalamaq üçün iki il öncə Bakıya gəldi, çünki geosiyasi vəziyyətin dəyişməsi səbəbindən onlara bizim qaz lazım idi. Onlar bizdən yardım xahiş etdilər. Biz razılaşdıq. Əgər yardımımızda ehtiyac varsa, biz hər zaman kömək etməyə hazırıq. Dedik, yaxşı, biz enerji təhlükəsizliyində Avropaya kömək edəcəyik. İki il əvvəl həmin bəyannaməni imzalayanda qazımızı alan ölkələrin, yəni Avropa ölkələrinin sayı iki idi. İndi isə səkkiz ölkə alır.

Azərbaycan qazına çıxışı olan on ölkədən səkkizi Avropada yerləşir. Avropa Komissiyası həmçinin bizdən xahiş edib ki, biz qaz təchizatını 2027-ci ilə qədər iki dəfə artırıq. Bu, Avropa Komissiyasının sədri və mənim tərəfimdən iki il öncə Bakıda imzalanmış bəyannamədə əks olunub. Əfsuslar olsun ki, ikili standartlar, digər ölkələrə dərslər vermək adətini və siyasi riyakarlıq bəzi Qərb ölkələrindəki bir sıra siyasətçilər, dövlət nəzarətində olan QHT-lər, yalan xəbər mediası üçün fəaliyyət metoduna çevrilib.

Mənim sonuncu mesajım təxminən bir ildir ki, boykotu təşviq edən dairələrdir. Onlar əllərində olan bütün alətlərdən istifadə edirlər ki, Bakıda COP29-u boykot kampaniyası başlansın. Onlara pis xəbər var: bizim 196 ölkədən gəlmiş və qeydiyyata keçmiş 72 min iştirakçımız var. Onların sırasında 80 prezident, vitse-prezident və baş nazirlər var. Beləliklə, dünya Bakıya toplaşdı və biz bütün dünyaya deyirik: Azərbaycana xoş gəlmisiniz!

Sağ olun.

Ardı 5-ci səh.

DÜNYA BAKIDA BİRLƏŞİB

196 ölkə, 80 prezident, vitse-prezident, baş nazir və 72 min iştirakçı

Əvvəlki 4-cü səh.

Sonra BMT-nin Baş katibi **Antonio GUTERREŞ** çıxış edərək dedi:

- Cənab Prezident Əliyevə, COP sədri Muxtar Babayevə və eyni zamanda Azərbaycan Hökumətinə qonaqpərvərliyi görə təşəkkürümü bildirirəm. Çox sağ olun.

Prezidentlər bizim oməkdaşlığa ehtiyac ediblər. Həqiqətən də sizin söyiniz noticəsində uğurlu bir COP-a imza ataca-ğınız. Hər kəsə bu COP-da ehtiyacımız var-dır. Həqiqətən bir saata bənzəyən və bir topla- m olaraq biz global temperaturların 2,5-ə çatdırılmasına yaxınlaşırıq və vaxt bizim tərəfimizdə deyil. Bu, 2024-cü ilin əlavəsi və ən yüksək temperatur olaraq ən isti il olacaqdır, rekordları qıracaqdır. İqlim baxımından görürük ki, növbəti qar-şığa çatmamış ailələr artıq evlərindən qaç-ırlar, biomüxtəliflik dağılır, insanlar, işçilər həqiqətən də isti bir dövrdə öz hu-şunu itirirlər. İnsanlar daşqınlardan, in- frastrukturunu dağıdılan təbii fəlakətlərdən, quraqlıqdan əziyyət çəkirlər, bitkilər tə- ləf olur.

Bütün bunlar və digər faciələr eyni za- manda faktiki olaraq insanların səbəb ol- duğu iqlim dəyişmələri ucubandan baş verir. Burada hər hansı bir ölkə istisna de- yil. Bu şoklar bütün xərcləri artırır. Dağı- dılmış evlər sığorta haqlarının artımına səbəb olur. Meşələr məhv edilir. Bütün bunlar həqiqətən də bir növ qaçılmaz ədalətsizliyə səbəb olur, bunu varlıqlar ya- radır, yoxsullar isə onun haqqını ödəyir- lər. Biz görürük ki, karbonlar və emissiya- lar ortalama olaraq aşağı düşməsə, adaptasiya tədbirləri tətbiq olunmasa, bü- tün iqtisadiyyatlar daha böyük ziyanə uğ- rayacaq. Amma bu kontekstdə hələ də

ümüdümüz qalır. COP28-də siz hər biriniz öz üzərinizə karbohidrogen resurslarından yayıma və xalis sifra yaxınlaşma öhdəli- yi götürmüşsünüz. İqlimə uyğunlaşma təd- birlərini təşviq etməyə və eyni zamanda iqtisadi baxımdan iqlim dəyişmələri plan- ları və milli təklifləri qəbul etməyə söz verdiniz. İndi isə bu sözə əməl etməyin vaxtı çatıb. Bəşəriyyəti sizə dəstəkləyə- cək. BMT-nin İnkişaf Proqramı və Oks- ford Universiteti göstərir ki, dünyada əha- linin 80 faizi planda nəzərdə tutulan təd- birləri təşviq etməyə hazırdır. Alimlər, gənclər - hər kəs bu dəyişikliyi tələb edir. Onları eşitmək və duymaq lazımdır, sə- lərlərini kömək deyil. Beləliklə, daha çox bərpaulunan enerjilər, hər yeni innovasi- yalar və hər qiymətin aşağı salınması ilə irəliləyişə nail olmaq imkanınız olacaqdır. Şəbəkələrə və bərpaulunan enerjiyə qoyulan sərmayələr karbohidrogen resurs- larından daha çox idi. Demək olar ki, hər yerdə günəş və külək enerjisi istehsalı ən ucuz variantdır. Ona görə bu resursların, karbohidrogen resurslarının olmaması problem olmayacaqdır və yeni biznes, hər hansı bir ölkə onu dayandıra bilməz. Belə- liklə, bərpaulunan enerji hökm sürəcəkdir. Biz əmin olmalıyıq ki, bu, çox sürətli ol- malıdır ki, temperaturlar 2,5-dən yuxarı qalx- masın. Eyni zamanda burada üç prioritetə fokuslanmaq istərdim. İlk növbədə emissiyaların azaldılması. Qlobal tempe- raturun azaldılması və 2,5 Selsiyə çatdırıl- ması üçün global emissiyaları hər il 9 faiz azaltmalıyıq. Bu, 2030-cu ilə qədər 43 faiz azalmalıdır. Təəssüf ki, 2019-cu ilin baza xəttinə əsasən bu emissiyalar hələ də artmağa davam edir.

Bu COP Sammitində səmərəli karbon bazarının yaradılmasına dəstək göstəril-

məsi çox önəmlidir. Dünyə də biz bu mə- sələni müzakirə etdik. Təbii ki, yeni bazar qaydaları təmin edilməlidir. Yerli ictimaiyyətlərə torpağın alınmasına və yaxud da hər hansı bir digər problemə icazə ver- mək üçün işlər görülməlidir, iqlim də- yişikliyi planları hazırlanmalıdır. Razıla- şıq ki, sizin yeni planlarımız 1,5 tempera- tura uyğun olacaq. Bu o deməkdir ki, hə- min plan bütün emissiyaları və iqtisadiyyat- ları əhatə etməlidir.

Qlobal ehtiyacları nəzərə alaraq enerji səmərəliliyinin ikiqat artırılması və səh- ralaşmanın qarşısının alınması önəmlidir. Qlobal karbohidrogen resursları 30 faiz azalmalıdır. Eyni zamanda ölkə daxilində enerji keçidi dayanıqlı iqlim məqsədlərinə, iqlim dəyişikliyi tədbirlərinə uyğun olmalıdır ki, lazımı investisiyaları təşviq edək. Bütün bunlar yerli şərait nəzərə alın- araq orta və eyni zamanda paylaşılmış məsuliyyət əsasında reallaşmalıdır. Amma əlbəttə ki, hər bir ölkə öz işini görmə- lidir və G20 bu istiqamətdə lider olmalı- dır. Onlar ən böyük emissiya edən ölkə- lərdir. Onların məsuliyyəti daha da yük- səkdir. Onlar texnoloji transferi və keçidi təmin etməlidirlər, inkişaf edən ölkələrə dəstək göstərməlidirlər, bütün dövlətlərin əlində lazımı alətlər və resurslar olmalı- dır. BMT bu sözlərə dəstək göstərməyə tam hazırdır. İnkişaf edən ölkələrə yeni milli səviyyədə cəlb olunmuş təhfələr, eyni zamanda ədalətli bərqərar etmək bərpaulunan enerji sektorunda kritik enerji keçidi təşəbbüsləri vasitəsilə bunu etmə- yə nail olacağıq. Amma nəticə olaraq bu işi bacara biləcək ölkələr məhz sizsiniz. Ancaq siz bu saata qarşı mübarizə apararaq 1,5 dərəcə hədəfinə nail ola- bilərsiniz.

İkincisi, siz öz xalqlarınızı, insanların- ızı iqlim dəyişmələrinin və iqlim böh- ranlarının fəsadlarından müdafiə etməli- siz. Eyni zamanda adaptasiya ehtiyacları ilə maliyyə arasında olan boşluq 2030-cu ilədək milyardlarla dollara bərabər və ya 300 milyardan yuxarı olacaqdır. Çatış- mayan bu vəsait hər hansı hesabata qeyd olunan rəqəm deyil. Bu, həyat itkiləri, in- frastrukturun dağıdılması deməkdir. Bu cür maliyyə vədlərini icra etmək lazımdır. 2025-ci ilə qədər ən azı 40 milyard dollar vəsait toplanmalıdır. Adaptasiya və investisiya iqtisadiyyatları dəyişə və Da- yanlıq İnkişaf Məqsədləri ətrafında forma- laşsa bilər. Ölkələr yeni fəaliyyət planları hazırladığı zamanda məhz maliyyə vəsaiti bu şəkildə formalaşacaq, dünyada hər kəs erkən xəbərdarlıq sistemləri tərə-

findən qorunmalıdır. Bütün təşəbbüslər üzrə bu erkən xəbərdarlıq sistemləri qu- rulmalıdır, eyni zamanda iqlim ədalətli- liyinə ehtiyacımız var. Həmçinin İtqi və Zərəre Cavab Fondundan danışıraq bu cür vəsaiti lazım olan insanlara çatdırmaq önəmlidir.

Eyni zamanda çarpaz şəkildə olan bü- tün sektorlara fundamental baxsaq, üçün- cü prioritet məhz maliyyədir. İnkişaf edən ölkələr, əlbəttə ki, bir sıra problemlərlə üzləşir. Çatışmayan dövlət infrastrukturunu vəsaiti, eyni zamanda iqlim dəyişmələri, borclanma və digər sahələrdə böyük çə- tinliklər mövcuddur. Məhz bunun nəticə- sində adaptasiya tədbirləri də ləngiyə bi- lər. Çin istisna olmaqla, keçən il ərzində inkişaf edən və meydana çıxan yeni ba- zarlar investisiya olunmuş hər bir dollara cəmi 15 sent alıb. COP29 yeni fərq yarat- malıdır və inkişaf edən ölkələr Bakını əli- bəzə tərk etməməlidir. Əminəm ki, buna birlikdə nail olacağıq.

Yeni maliyyə imkanları və bu istiq- amətdə beş əsas element lazımdır. Birinci- si, dövlət investisiyalarının kəskin şəkildə artırılmasıdır. Dövlət investisiyaları sə- fərbər olunmalı, inkişaf edən ölkələrə trilyon dollarlarla vəsait ayrılmalıdır. İn- novativ resurslar, xüsusən aviasiya, kar- bohidrogen mədənlərdir və buna görə də çirkləndirici təsirlər "daha çox ödə- məlidir" prinsipinə əsasən ödəməlidir. Şəffaflıq, hesabatlılıq olmalıdır ki, həqi- qətən də bu vəsait reallaşsın. Bu işə daha böyük dəyişikliklər tələb edir. Beləliklə, sentyabr ayında Nyu Yorkda öldə etdiyim- iz konsensusa əsasən irəli getməliyik.

Beləliklə, bütün dövlət nümayəndə- rinə müraciət etmək istəyirəm ki, artıq itirməyə vaxtımız qalmayıb. İnsanlar, dövlətlər iqlim dəyişmələrinə qarşı mü- barizə üçün vəsait ayırmalıdır. Əks hal- da bu, bəşəriyyətə baha başa gələcək. İq- lim maliyyə təşəbbüsü xeyirxah əməl deyil, bu, bir investisiyadır. Bu, ixtiyari məsələ deyil, məcburi məsələdir. Hər ikisi əvəz- olunmaz tədbirdir, bunlar bəşəriyyətin gələcəyi və firavanlığı üçün lazımdır. Vaxt gədir, sizə inanıram, sizə təşəkkürü- mü bildirirəm.

Ardı 6-cı səh.

Daha sonra Malayziyanın paytaxtı Kuala Lumpurun meri, BMT-nin Məskunlaşma Proqramının (UN-HABI- TAT) sabiq icraçı direktoru xanım **Maimuna Mohd ŞƏRİF** çıxış edərək dedi:

-Azərbaycan Respublikasının Pre- zidenti, zati-ailələri, hörmətli cənab İlham Əliyev.

BMT-nin Baş katibi, zati-ailələri, hörmətli cənab Antonio Guterres.

COP29-un Prezidenti, zati-ailələri, hörmətli cənab Muxtar Babayev.

Hörmətli dövlət başçıları, nüma- yəndə heyətlərinin rəhbərləri, COP29 Sammitinə təşrif buyuran qonaqlar, səfirlər, merlər.

Əssələmü əleyküm və rəhmətulla- hu və bərəkətuhu. Günortanız xeyir.

Bu auditoriyada iqlim böhranı ba- rədə açılış sözü ilə çıxış etmək həqi- qətən də böyük şərəfdir. Mer, icma rəhbəri, qadın lider, eyni zamanda bir nəvə olaraq xalqın sözünü sizə çatdır- maq imkanı yaratdığımız görə hər bi- rinizə təşəkkür edirəm. Bu cür tədbir- lər həqiqətən də həssas qruplardan və icmalardan olan, iqlim dəyişikliyinə əziyyət çəkən insanların səsinə çatdır- maq üçün yaxşı fürsətdir. Tam əmin- liklə deyə bilərəm ki, hər birimiz ümidlərimizi reallaşdırmaq və daha nikbin bir gələcək üçün çalışmaqda davam edəcəyik.

BMT Məskunlaşma Proqramının sa- biq icraçı direktoru olaraq, COP29 sədrliyinə təşəkkürümü, eyni zamanda uzaqgörən oməkdaşlıq əsasında hom Dubai, həm də digər tərəflərlə davam-

lı şəkildə bu COP-un keçirilməsi mən- asibətilə təbriklərimi çatdırıram. COP29 sədrliyinə eyni zamanda təşəkkürümü bildirirəm ki, şəhərsalma və iqlim dəyişmələri ilə bağlı tədbirlərə davamlı şəkildə nazirlik səviyyəsində evsahibliyi etdiniz. Dubayda keçirilmiş COP28-dən sonra çoxtərəfli iqlim də- yişmələri ilə bağlı fəaliyyəti müxtəlif tədbirlərlə davam etdirmisiniz. Malay- zianın paytaxtı Kuala Lumpurun meri olaraq təsdiq edə bilərəm ki, iqlim də- yişmələrinin təhlükələri çox realdır. Bir çox şəhərlərdə olduğu kimi, bizim şəhərimizdə də uzunmüddətli istilik dalğalarından tutmuş ən böyük qasırğa- lara qədər müxtəlif təbii fəlakətlərin şahidi oluruq. Biz bu problemlərin həl- linə töhfə verə bilirik. Biz davamlı olaraq şəhərlərdə yaşillıq sahələrinin yaradılmasına investisiya ayrımalı və eyni zamanda, karbon emissiyalarının azaldılmasına töhfə verməliyik. Biz şə- hər mərkəzlərinin, biomüxtəliflik qov- saqlarının yaradılması, şəhərlərin bio- müxtəlifliklə zəngin mühitlərə çevril- məsi də daxil olmaqla, ekstremal iqlim hadisələrinin qarşısını almaq üçün tə- biət əsaslı həllər təklif edirik.

2040-cı ilə qədər 1,3 milyard plas- tik torba artıq mühitdə olacaq. Bizim qanımızda, hətta uşaqların, hamilə qa- dınların qanında mikroplastik element- lər qeydə alınır. Bütün bu çağırışlara baxmayaraq, düşünürəm ki, bizim şə- hərimiz ən uğurlu şəhərlərdən biridir, nisbətən təhlükəsiz bölgədə yerləş- mək biz özümüzü şanslı hiss edirik.

COP29
Baku
Azerbaijan

DÜNYA BAKIDA BİRLƏŞİB

196 ölkə, 80 prezident, vitse-prezident, baş nazir və 72 min iştirakçı

Əvvəli 5-ci sah.

Cənab Prezident, COP29-a Azərbaycanda, Bakıda evsahibliyi etdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Siz həqiqətən də öz rəhbərliyiniz və lideriyinizlə hamını sülhün vacibliyinə inandırdınız. Sülh olmadan dayanıqlı inkişaf barədə danışmaq mümkün deyil. Dayanıqlı inkişaf olmadan da biz sülhü yarada bilmərik. Mən Azərbaycana Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə verdiyi töhfələrə görə təşəkkür edirəm. Siz öz şəhərlərinizi yenidən bərpa edirsiniz. Bunu Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə əsasən edirsiniz.

Bildiyimiz kimi, azərbaycanlı şair Nizami Gəncəvi öz şeirlərində söyləyib ki, müxtəlif çətin çağırış dövrlərində imkanlar tapmaq lazımdır. Bu imkanlar məhz sülh ilə gələcək və təbii sülh yaratmaqla. Bu səbəbdən də bütün üzv dövlətlərdən və təşkilatlardan multilateral yaşamağı və BMT-yə dəstək göstərməyi xahiş edirəm. COP29-da daha dəqiq tədbirlər, vaxtlar və son tarixlər ilə bir yerdə planetimizi qorumaqlıq. İndiki və gələcək nəsillərə daha sağlam bir planet miras qoymaqlıq. İtki və Zərəf Fondunu, COP29 maliyyə fondunu təmin edən bir sammit olaraq da əmin olmaqlıq ki, lazımı vəsait ən çox ehtiyac duyan insanlara çatacaq.

Xanımlar və cənablar, eyni zamanda Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinə təşəkkürümü bildirirəm ki, şəhərsalma və urbanizasiya proseslərində davamlı şəkildə iştirak etməyə imkan yaratmışdır. COP29 Məşvərət Şurasına və eyni zamanda Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinə gənclərlə, gənc alimlərlə birlikdə innovativ ideyalar irəli sürmək və müzakirə etmək imkanına görə təşəkkür edirəm. Eyni zamanda gender bərabərliyinə əsaslanan bir platformada öz tövsiyələrimizi paylaşmağa, gələcək il Qlobal Bakı Forumunda da

bu istiqamətdə müzakirələr aparmağa davam edəcəyik.

İki həftə Azərbaycanda davam edəcək COP29 Sammitinə qatılan dövlətlərə, maraqlı tərəflərə və biznes sektoruna müraciət etmək istəyirəm ki, mühüm nailiyyət-

ləre imza ata bilmək üçün daha sıx əməkdaşlıq etməli, təcili tədbirlər görməliyik. Bu gün burada Malayziyanın ətraf mühit naziri də iştirak edir. Biz əvvəlcə planetimizi, insanları, ondan sonra öz mənfəətimizi düşünməliyik.

Hörmətli cənab Prezident. Zati-aliləri.

Hər birinizə təşəkkür edirəm. Burada çoxtərəfli iqlim dəyişmələri ilə mübarizə tədbirləri barədə müzakirələr aparırıq. Fikrimcə, bəyanatlar kifayətdir, artıq fə-

liyyəyə başlamalı, bunu əməldə göstərməliyik. Nizami Gəncəvi də əsrlər öncə bunu söyləyib. Bizim əməllərimiz bizə imkan verəcək ki, bu öhdəliklərə cavab verək, onları icra edək. Yer kürəmizə, planetimizə, sülhə gələn, bir yerdə şans yaradaq

və nəticə etibarilə gələcəyimizi qoruya bilək.

Hər birinizdən, burada öyləşən bütün dövlət başçılarından, bütün liderlərdən xahiş edirik ki, müharibələrə son qoyun. Həç bir dayanıqlı inkişaf müharibə şəraitində mümkün deyil. Gələn, sülhə can ata. Son nəfəsimizə qədər buna can ata. Sağ olun.

◆ ◆ ◆

Sammitdə NASA astronautları xanım Sunita Vilyams və Nik Heyqin Beynəlxalq Kosmik Stansiyadan xüsusi videomüraciətini nümayiş etdirdi.

Sunita VİLYAMS: Beynəlxalq Kosmik Stansiyadan sizi salamlayırıq və NASA-dan olan həmkarımınla birlikdə bu mesajı göndəririk.

Nik HEYQ: Kosmosdan Yer planetinə baxdığımız zaman görürük ki, həqiqətən biz bir-birimizə bağlıyıq. Qasırgalara, oriyon buzlaqlara, eyni zamanda yanğınlara baxdığımız zaman görürük ki, planetimiz hər saniyə dəyişir.

Bu stansiyadan müşahidə apardığımız zaman bizim tərəfdaşlarımız və NASA əməkdaşları mesajımızı səmərəli şəkildə dünya ilə paylaşmağa hazırdır.

Sunita VİLYAMS: Bizim missiyamız dəniz səviyyəsi, qaz emissiyaları, artan temperatur, səhrələşmə və eyni zamanda flora və faunadakı problemlər barədə məlumatları kosmosdan Yer kürəsinə ötürməkdir.

Biz beynəlxalq komanda olaraq Azərbaycana, eyni zamanda COP29-da iştirak edən bütün tərəflərə planetimizin gözəlliyini və təhlükəsizliyini qoruduğuna görə təşəkkürümüzü bildiririk.

◆ ◆ ◆

Liderlər Sammitinin açılış mərasimi mədəni proqramla davam etdi.

FIFA-nın prezidenti dövlətimizin başçısına COP29-un yüksək səviyyədə təşkilinə görə minnətdarlığını bildirdi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də FIFA-nın prezidenti Canni İnfantino ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, əvvəlcə FIFA-nın prezidenti xatirə hədiyyələrini və xüsusilə olaraq hazırlanmış, üstündə Azərbaycan Prezidentinin adı və soyadı olan topu dövlətimizin başçısına təqdim etdi.

Prezident İlham Əliyev COP29-da iştirak etdiyinə görə Canni İnfantinoya təşəkkürünü bildirdi.

Qonaq da öz növbəsində COP29-a dəvətə və bu mötəbər tədbirin yüksək səviyyədə

təşkilinə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını ifadə etdi. Söhbət zamanı Azərbaycan

canda idmanın bütün növləri kimi, futbola da göstərilən dövlət qayğısı qeyd olundu, Canni İnfantinoonun ölkəmizdə futbolun inkişafına verdiyi dəstəyə görə minnətdarlıq bildirildi.

Görüşdə Azərbaycan ilə FIFA arasında uğurlu əməkdaşlığın həyata keçirildiyi məmnunluqla vurğulandı, bu əməkdaşlığın gələcəkdə də davam edəcəyini əminlik ifadə olundu. Azərbaycanda FIFA-nın təşkilatçılığı ilə tədbirlərin keçirilməsi məsələsi müzakirə edildi.

Ölkəmizin inkişaf prosesləri İordaniya Haşimilər Krallığının Vəliəhdində böyük təəssürat hissi yaradıb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də İordaniya Haşimilər Krallığının Vəliəhd Şahzadə II Əl-Hüseyn bin Abdullah ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Vəliəhd Şahzadə II Əl-Hüseyn bin Abdullah atası - İordaniya Haşimilər Krallığının Kralı II Abdullah ibn Əl-Hüseynin salamlarını

dövlətimizin başçısına çatdırdı. Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Kral II Abdullah ibn Əl-Hüseynə çatdırmağı xahiş etdi.

Qonaq COP29-un uğurla keçirilməsi münasibətilə təbriklərini çatdırdı.

İlk dəfə Azərbaycanda olduğunu bildiren İordaniya Haşimilər Krallığının Vəliəhd ölkəmizdə gördüyü inkişaf proses-

lərinin onda böyük təəssürat hissi yaratdığını dedi.

Söhbət zamanı Qəzzaya humanitar yardımların göstərilməsində Azərbaycanla İordaniyanın birgə əməkdaşlığı və ölkəmizin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Yaxın Şərqdə Fələstini Qaçqınlarına Yardım və İşlər üzrə Agentliyi (UNRWA) vasitəsilə də Fələstinə humanitar yardımları qeyd edildi.

Azərbaycan Küveytlə əməkdaşlığın inkişafına daim öz dəstəyini verir

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də Küveyt Dövlətinin Vəliəhd Şeyx Sabah Xalid əl-Həməd əl-Sabah ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, qonaq Prezident İlham Əliyevə BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tə-

rəflər Konfransının 29-cu sessiyasının - COP29-un Liderlər Sammitinin açılış mərasimindəki məzmunlu çıxışına görə minnətdarlığını bildirdi.

O, dövlətimizin başçısının Azərbaycanla Küveyt arasında əməkdaşlığın inkişafına daim öz dəstəyini verdiyini vurğuladı. Söhbət zamanı birgə iqtisadi komis-

siyanın fəaliyyətinin canlandırılması qeyd olundu, turizm sahəsində əməkdaşlığa toxunuldu, Küveytdən olan turistlərin Azərbaycana səfərlərindən məmnun qaldıqları vurğulandı.

Görüşdə ikitərəfli münasibətlərin perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Pedro SANÇEZ: "Gələn il İspaniyada BMT-nin Davamlı İnkişafın Maliyyələşməsinə həsr olunmuş böyük tədbiri keçiriləcək"

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də İspaniya Krallığı Hökumətinin Sədri Pedro Sançez ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev İspaniyada baş vermiş güclü daşqınlar nəticəsində çoxsaylı insan tələfatı və dağıntılarla bağlı başsağlığını çatdırdı.

Pedro Sançez göstərilmiş həmrəyliyə və başsağlığına görə Azərbaycan Prezidentinə minnətdarlığını bildirdi.

Dövlətimizin başçısı dəvəti qəbul edib COP29-da iştirak etdiyinə görə İspaniya Krallığı Hökumətinin Sədriyə təşəkkürünü

nü ifadə etdi, onun ölkəmizə səfərinin ikitərəfli münasibətlərin inkişafına tökan verəcəyinə ümidvar olduğunu dedi.

Pedro Sançez COP29-a dəvətə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını ifadə etdi. O, bu tədbirin yüksək səviyyədə təşkilinə görə minnətdarlığını ifadə etdi.

Qonaq qeyd etdi ki, gələn il İspaniyada BMT-nin Davamlı İnkişafın Maliyyələşməsinə həsr olunmuş böyük tədbirin keçirilməsi planlaşdırılır və COP29-un nəticələri də onun uğurlu olması işinə xidmət edəcək.

Prezident İlham Əliyev COP29-un artıq səmərəli nəticələr verməyə başladığını məmnunluqla vurğuladı.

İspaniya Hökumətinin Sədri Azərbaycanın Sivilizasiyalar Alyansına göstərdiyi töhfəni yüksək qiymətləndirdi.

Görüşdə iqtisadi-ticarət əlaqələrin genişləndirilməsi ilə bağlı ətraflı fikir mübadiləsi aparıldı, bunun üçün birgə işçi qrupunun yaradılması və biznes-forumların keçirilməsi barədə razılıq əldə olundu.

Söhbət zamanı ölkələrimiz arasında sənaye, kənd təsərrüfatı, investisiyalar, infrastruktur layihələrinin icrası sahələrində böyük imkanların olduğu qeyd edildi, təhsil sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi, Azərbaycanda İspaniya universitetlərinin açılması perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Azərbaycan ilə Qana arasında əlaqələrin inkişafı perspektivləri müzakirə olunub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də Qana Respublikasının Prezidenti Nana Addo Dankwa Akufo-Addo ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev dəvəti qəbul edib COP29 tədbirində iştirak etdiyinə görə Nana Addo Dankwa Akufo-Addoya minnətdarlığını bildirdi. Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, Qana Prezidentinin ölkəmizə bu səfəri əlaqələrimizin perspektivlərinin və əməkdaşlığımızın mümkün istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi üçün yaxşı imkan yaradır.

COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi münasibətilə təbriklərini çatdıran Nana Addo Dankwa Akufo-Addo bu tədbirə dəvətə görə minnətdarlığını bildirdi və onun yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu məmnunluqla vurğuladı. Qana Prezidenti qeyd etdi ki, dövlətimizin başçısının BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının - COP29-un Liderlər Sammitinin açılış mərasimindəki məzmunlu və dolğun çıxışı dərin təəssürat yaradıb.

Qonaq bu tədbir çərçivəsində Azərbaycan mədəniyyətinin inciləri ilə də tanış olmaq imkanı əldə etdiyini bildirdi.

Söhbət zamanı Azərbaycan ilə Qana arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi perspektivləri müzakirə olundu, iqtisadiyyat, biznes əlaqələri, sərmayə qoyuluşu, beynəlxalq təşkilatlarda əməkdaşlıq məsələlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı. Münasibətlərimizi, o cümlədən iqtisadi əlaqələrin inkişaf etdirmək üçün müxtəlif sahələri əhatə edən nümayəndə heyətlərinin səfərlərinin həyata keçirilməsi barədə razılıq əldə olundu.

Görüşdə elm və təhsil sahəsində əməkdaşlığa toxunularaq, Qanadan olan tələbələrə Azərbaycanda təhsil aldıqları və bu təhsildən çox məmnun qaldıqları bildirildi.

COP29
Baku
Azerbaijan

Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycanın qısa müddətdə belə bir möhtəşəm tədbirə evsahibliyi etməsini yüksək qiymətləndirib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycanın başçısına COP29-un uğurla keçirilməsi ilə bağlı təbriklərini çatdırdı və Azərbaycanın qısa müddət ərzində belə bir möhtəşəm tədbirə evsahibliyi etməsini yüksək qiymətləndirdiyini bildirdi.

Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, COP29 tədbirinin keçirildiyi məkən 8 aylıq bir dövr ərzində hazırlanıb və burada yüksək ətraf mühit standartlarına və davamlılıq prinsiplərinə riayət olunub.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan vurğuladı ki, Prezident İlham Əliyev BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyası-

nın Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının - COP29-un Liderlər Sammitinin açılış mərasimində çox məzmunlu çıxış edib. Türkiyə Prezidenti tədbir çərçivəsində təşkil olunan mədəni təqdimatın da nəfis qaydada hazırlandığını dedi.

Söhbət zamanı Azərbaycanla Türkiyə arasında dostluq, qarşılıq və strateji mütəfəqqimlik münasibətlərinin inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

İlham Əliyev Andrey Dudaya COP29-da iştirak etdiyinə görə minnətdarlığını bildirdi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də Polşa Respublikasının Prezidenti Andrey Duda ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev COP29-da iştirak etdiyinə görə Andrey Dudaya minnətdarlığını bildirdi. Polşa Prezidenti ilə görüşlərini məmnunluqla xatırlayan dövlətimizin baş-

çısı Andrey Duda ölkəmizə səfərinin ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafına töhfə verəcəyinə ümidvar olduğunu dedi.

Andrey Duda COP29-a dəvətə görə Azərbaycan Prezidentinə minnətdarlığını ifadə edərək, bu tədbirin yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu vurğuladı və bununla bağlı təbriklərini çatdırdı. Söhbət zamanı global iqlim gündəliyinin vacibliyi qeyd

olundu. Polşa ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin müxtəlif sahələrdə inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı, Azərbaycan-Avropa İttifaqı əlaqələri və regional məsələlər müzakirə edildi.

Azərbaycanda olan Polşa irsi, həmçinin polyaq memarların Bakı şəhərində müxtəlif abidələrin memarlığında iştirakı məsələsi də qeyd olundu.

Petr Fiala COP29-un yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu vurğuladı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də Çex Respublikasının Baş naziri Petr Fiala ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, COP29 tədbirinə dəvətə görə minnətdarlığını ifadə edən Petr Fiala Azərbaycana ilk dəfə səfər etməsindən məmnunluğunu bildirdi. Çex Respublikasının Baş naziri COP29-un yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu vurğuladı və bununla bağlı dövlətimizin başçısına təbrik etdi. O, COP miqyasında tədbirin belə bir qısa müddətdə təşkil edilməsinin heç də asan olmadığını vurğuladı.

Qonaq qeyd etdi ki, tədbirin açılış mərasimində Azərbaycan mədəniyyətini əks etdirən çox gözəl təqdimat nümayiş olunub.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan tərəfindən COP29-a hazırlıq tədbirlərinin qısa müddət ərzində yüksək səviyyədə həyata keçirildiyini və digər COP sədri ölkələrindən fərqli olaraq, bizim hazırlıq üçün çox az vaxtımızın olduğunu vurğuladı.

Tədbirin mahiyyəti üzrə aparılan danışıqlar prosesində artıq irəliləyişlərin əldə olunduğunu, qısa müddət ərzində gündəliyin razılaşdırıldığını deyən Prezident İlham Əliyev bu xüsusda vurğuladı ki,

10 ildən çoxdur müzakirələrin aparılması baxmayaraq, Paris Sazişinin karbon ticarəti üzrə 6-cı maddəsi ilə bağlı indiyədək irəliləyişlər əldə olunmamışdır. Ancaq dünən məhz Bakıda bununla əlaqədar müvafiq irəliləyişlərin olduğunu vurğulayan dövlətimizin başçısı bunu müsbət addım kimi qiymətləndirdi.

Prezident İlham Əliyev 2022-ci ildə Avropa Siyasi Birliyi çərçivəsində Çex Respublikasına səfərini məmnunluqla xatırladı.

Görüşdə ölkələrimiz arasında müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Azərbaycanda Alban irsi də dövlət tərəfindən qorunur

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də Müqəddəs Taxt-Tacın Dövlət katibi kardinal Pietro Parolin ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, söhbət zamanı Azərbaycan müxtəlif dinlərin nümayəndələrinin dostluq və harmoniya şəraitində yaşamaqları məmnunluqla qeyd olundu.

Dövlətimizin başçısı vurğuladı ki, ölkəmizdə multikulturalizm dövlət siyasəti

olmaqla yanaşı, eyni zamanda bizim həyat tərzimizdir.

Müqəddəs Taxt-Tacın Dövlət katibi Azərbaycanın ikinci Katolik kilsəsinin layihələndirilməsi və tikilməsi prosesinə görə təşəkkürünü bildirdi. Bu, ölkəmizdə multikulturalizmə və dinlərarası dialoqa verilən töhfənin nümunəsi kimi dəyərləndirildi.

Prezident İlham Əliyev qədim xristian irsi olan Alban irsinin də Azərbaycanda dövlət tərəfindən qorunduğunu de-

di və ölkəmizin ən erkən və qədim xristian icmalarının yaşadığı məkən olduğunu vurğuladı.

Görüşdə Azərbaycan dövlətinin və Heydər Əliyev Fondunun Vatikanda və dünyanın müxtəlif regionlarında xristian irsinin bərpasına verdiyi töhfə yüksək qiymətləndirildi.

Azərbaycan ilə Vatikan arasında əlaqələrdən məmnunluq ifadə olundu, qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Britaniya Baş nazirinin Azərbaycana ilk səfəri iki ölkə arasında əlaqələrdə mühüm əhəmiyyət daşıyır

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Baş naziri Kır Starmer ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev bunun Britaniya Baş nazirinin Azərbaycana ilk səfəri olduğunu qeyd etdi. Bildirdi ki, bu səfər Azərbaycanla Böyük Britaniya arasında əlaqələrdə mühüm əhəmiyyət daşıyır və tarixi bir səfərdir.

Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Baş naziri Prezident İlham Əliyevi COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi və ölkəmizin bu tədbirə sədrliyi münasibətilə təbrik etdi.

İqlim dəyişmələri məsələlərinin Britaniyanın gündəliyində vacib, prioritet məsələlərdən olduğunu deyən Baş nazir Azərbaycan tərəfindən qlobal iqlim dəyişmələri ilə mübarizəyə verilən töhfənin təqdir olunduğunu vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın COP29-un təşkilatçıları ilə əlaqədar vaxtının az olmasına baxmayaraq, qısa müddət ərzində bütün təşkilatçı işlərin həyata keçirildiyini dedi. Prezident İlham Əliyev bu tədbirin mahiyyəti üzrə olan danışıqlar prosesində də artıq irəliləyişlərin olduğunu bildirdi. Bu xüsusda Paris razılaşmasının 6-cı bəndi üzrə əldə olunmuş irəliləyişləri müsbət addım kimi qiymətləndirdi.

Söhbət zamanı ölkələrimiz arasında ikitərəfli mü-

nasibətlərə dair müzakirələr aparıldı, BP-nin sərmayələri ilə Cəbrayıl da Günəş panel stansiyasının tikintisi layihəsi yüksək qiymətləndirildi. Qeyd olundu ki, bu layihə dünyanın ən böyük neft-qaz terminallarından biri olan "Səngəçal"da istifadə edilən enerjinin bərpaolunan enerjiyə keçidini və dekarbonizasiyasını təmin edəcək. Söhbət zamanı Böyük Britaniyanın Azərbaycanda minlərlə işə təyinatı üçün verdiyi dəstək yüksək qiymətləndirildi.

Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Baş naziri Ermənistan ilə Azərbaycan arasında danışıqlar prosesi ilə maraqlandı.

Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, hazırda tərəflər arasında sülh müqaviləsi üzrə danışıqlar davam etdirilir, bu müqavilənin mətninin xeyli hissəsi artıq razılaşdırılıb, sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası sahəsində də Ermənistan ilə Azərbaycan arasında ciddi irəliləyiş var, 12 kilometrə artıq sərhəd xətti növbəti delimitasiya olunub,

hətta demarkasiyası həyata keçirilib ki, komissiyanın son görüşündə bu prosesin irəliləməsi barədə razılıq əldə olunub.

Amma bütün bunlarla yanaşı, dövlətimizin başçısı Ermənistanın Konstitusiyasında Azərbaycana qarşı olan ərazi iddialarının aradan qaldırılmasının vacibliyini bildirdi.

Azərbaycan Prezidenti sülh prosesinin irəliləməsi və sülh müqaviləsinin imzalanması üçün xalqların sülhə hazırlanmasının önəmini vurğuladı.

Azərbaycan ilə Albaniyanın beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bir-birinə qarşılıqlı dəstəyi təqdir olunub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də Albaniya Respublikasının Baş naziri Edi Rama ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, görüşdə əvvəlcə SOCAR, Albaniyanın İnfrastruktur və Energetika Nazirliyi və "Albgaz" şirkəti arasında Anlaşma Memorandumu imzalandı. SOCAR-ın həyata keçirəcəyi bu layihə Albaniyanın Korça şəhərində kömürdən və oduncaqdan istifadənin qarşısını alaraq dekarbonizasiya prosesinə ciddi töhfə verəcək və beləliklə, bu, dekarbonizasiyaya xidmət edən layihə olacaqdır. Söhbət zamanı Albaniyanın Baş naziri BMT-nin İqlim Dəyiş-

mələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının Liderlər Sammitinin açılış mərasimində Prezident İlham Əliyevə dəyərli və məzmunlu çıxışına görə təşəkkür etdi.

Azərbaycan ilə Albaniya arasında münasibətlərimizin mövcud vəziyyətindən məmnunluq bildirildi, əlaqələrimizin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini qeyd olundu, turizm, investisiyalar və digər sahələrdə əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edildi, beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində ölkələrimizin bir-birinə göstərdiyi qarşılıqlı dəstək yüksək qiymətləndirildi və təqdir olundu.

COP29-un Liderlər Sammitinin açılış mərasimində iştirak edən dövlət və hökumət başçılarının şərəfinə ziyafət verilib

Noyabrın 12-də Bakıda, Güllüstan sarayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin adından BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Liderlər Sammitinin açılış mərasimində iştirak edən dövlət və hökumət başçılarının şərəfinə ziyafət verilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva tədbirdə iştirak ediblər.

COP29-un Liderlər Sammitinin açılış mərasimində iştirak edən nümayəndə heyətlərinin şərəfinə Heydər Əliyev Mərkəzində ziyafət verilib

Noyabrın 12-də Bakıda, Heydər Əliyev Mərkəzində Prezident Administrasiyasının rəhbəri, COP29-un Təşkilat Komitəsinin sədri Samir Nuriyev BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə

Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının Liderlər Sammitinin açılış mərasimində iştirak edən nümayəndə heyətlərinin şərəfinə ziyafət verilib.

COP29
Baku
Azerbaijan

COP29-da birinci xanımların iştirakı ilə "Gənclər iqlim fəaliyyətlərinin ön cəbhəsində" mövzusunda konfrans keçirilib

Birinci xanım Mehriban Əliyevanın çıxışı

Noyabrın 12-də BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) çərçivəsində "yaşıl zona"da "Gənclər iqlim fəaliyyətlərinin ön cəbhəsində" mövzusunda konfrans təşkil olunub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, konfransda Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı Mehriban Əliyeva, Qırğız Respublikasının birinci xanımı Aygül Japarova, Özbəkistan Respublikasının birinci xanımı Ziroatxon Mirziyoyeva, Türkiyə Respublikasının birinci xanımı Əminə Ərdəğan, İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatının (ICESCO) Baş direktoru Salim bin Məhəmməd Əl-Malik, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Avropa üzrə İqtisadi Komissiyasının (UNECE) icraçı katibi Tatyana Molçan, BMT-nin Uşaq Fondunun (UNICEF) Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə regional direktoru Regina De Domini-kis iştirak ediblər.

Tədbirin əsas məqsədi Mərkəzi Asiya və türkdilli dövlətlərin iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizəyə verdiyi önəmli beynəlxalq itimativə diqqətini çatdırmaq və bu dövlətlərin gənclərini iqlim gündəliyinə cəlb etməklə beynəlxalq öhdəliklər istiqamətində görülən tədbirləri təqdim etməkdir.

Özbəkistan Respublikasının birinci xanımı Ziroatxon Mirziyoyeva, Qırğız Respublikasının birinci xanımı Aygül Japarova və Türkiyə Respublikasının birinci xanımı Əminə Ərdəğan konfransda çıxış ediblər.

Sonra Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı Mehriban Əliyeva konfransda çıxış edib.

- Hörmətli Birinci xanımlar! Hörmətli qonaqlar! Əziz gənc iştirakçılar! Xanımlar və cənablar!

Əvvəlcə, sizi Azərbaycanda salamlamaq, sizin hamınıza möhkəm cəsarətlə arzulamaq və COP29-da təmsil etdiyiniz ölkələrə sülh və əmin-amanlıq diləmək istədim.

"Gənclər iqlim fəaliyyətlərinin ön cəbhəsində" panelimizin elə adının özündən məqsəd bəllidir. Son tədqiqatlar görə, dünya gənclərinin 60 faizdən çoxu iqlim dəyişmələrini təxirəsalınmaz məsələ hesab edir. Ümid edirəm ki, COP29 çərçivəsində əməkdaşlıq, təcrübə mübadiləsi, gənc nəsillərin birgə layihələrinin müəyyənləşdirilməsi üçün platforma yaratmaq imkanımız olacaq.

Mən COP29-da iştirak edən və qaçığı ilə yanaşan bütün gəncləri, ekofəalları, gənclər təşkilatlarının bütün nümayəndələrini salamlayıram.

Mən Sıfır Atık Fondunun yaradılmasında təşəbbüs göstərmiş və ətraf mühitin, eləcə də mədəni irsin qorunmasına yönələn layihələrə şəxsən töhfə vermiş Türkiyə Respublikasının birinci xanımına təşəkkürümü bildirirəm.

2024-2030-cu illərə aid iqlim gündəliyində uşaqların və gənclərin iştirakını, o cümlədən dayanıqlı inkişafı təşviq etmək məqsədilə ötən il Mərkəzi Asiya Strategiyasının qəbul edilməsi ilə nəticələnən təşəbbüsünə görə Özbəkistanın səylərini yüksək dəyərləndirirəm.

Mən bu cür mühüm mərəmə şəxsən himayədarlıq etmiş Özbəkistanın birinci xanımı Ziroatxon Mirziyoyevaya təşəkkürümü bildirmək istədim.

Mən ətraf mühit gündəliyi barədə maarifləndirmənin artırılmasında, həmin gündəliyə gənclərin qoşulmasında oynadığı fəal rola və iştirakına görə Qırğızistanın birinci xanımına minnətdaram.

Əziz dostlar, COP29 ölkəsi seçilmək bizim üçün böyük şərəfdir. Biz fəxrənlilik ki, Cənubi Qafqazda, Mərkəzi Asiyada və daha geniş regionda ilk COP konfransı məhz Azərbaycanda keçirilib.

Dünya biosferin çirklənməsi, içməli suyun qıtlığı, tez-tez baş verən quraqlıq və orzaq təhlükəsizliyində artan risklər kimi ciddi ətraf mühit çağırışları ilə üzlüdəyik. Bizim ölkəmiz də istisna deyil. Biz çay sularının, Xəzər dənizinin səviyyəsinin azalmasını müasir hədəfimizə və su qıtlığı təhlükəsi ilə üzlüdəyik.

Mən qeyd etmək istədim ki, qlobal istixana tullantılarının 0,1 faizi Azərbaycanın payına düşür. Biz havaya tullantıların azaldılması və təmiz enerjiyə keçidin həyata keçirilməsi kimi milli hədəflərimizə doğru gedirik. Bərpaolunan enerji sahəsində əldə edilən nailiyyətlərin cari tempi ilə biz 2027-ci ilə qədər quraşdırılan güclərimizin 32 faizə çatacağına, 2030-cu ilə qədər 30 faizlik azalma kimi ilk hədəfə üç il əvvəl nail olacağımızı gözləyirik.

Biz həmçinin Ermənistanın işğaldan azad olunmuş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur regionlarında, o cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikasında 2050-ci ilə qədər "xalis sıfır atımlar zonası"nın yaradılmasına diqqət yetiririk. Əsasən günəş və külək enerjisi layihələri ilə bağlı artıq fəal iş aparılır. "Yaşıl enerji"nin istehsalı və ixracı Azərbaycanın enerji strategiyasında prioritet təşkil edir.

Uzun müddətdir ki, iqlim fəaliyyəti beynəlxalq arenada ən vacib və prioritet məsələlərdən biridir. Atılmış addımlara baxmayaraq, bəşəriyyətin üzləndiyi çağırışlar və təhdidlər günbəgün daha da ciddiləşir. Bunu nəzərə alaraq, qlobal məsələlərin həllində təbiiq olunan yanaşma və üsullara yenidən baxılması vaxtı yetişib. Bu gün mən açıq və düzgün qeyd olunmalı digər mühüm mövzuya toxunmaq istəyirəm: riyakarlıq və ikili standartlar beynəlxalq ətraf mühit gündəliyində aydın görünür.

COP29-a evsahibliyi edən ölkə kimi Azərbaycan ətraf mühit məsələlərindən xeyli uzaq olan mülhazirələr hesabına ədalətli hücum dalğası, yalan hekayətlər və ikili standartlar ilə üzlüdəyik.

Azərbaycan COP29-a evsahibliyi etmək öhdəliyini üzünə götürməklə, Qlobal Cənub və Qlobal Şimal, eləcə də inkişaf etmiş və inkişaf edən ölkələr arasında körpülər salmağa çalışır. Məqsədimiz bu məsələnin həllinə ver-

diyimiz töhfəni oraq gələcəyə verəcəyimiz töhfəyə çevirməkdən ibarətdir. Bununla belə bəzi hallarda dəstək vermək və konstruktiv dialoq aparmaq əvəzinə biz çoxsaylı Qərb mətbuatında böhtan və qaraxayma kampaniyalarının hədəfinə çevrilmişik. Məlumdur ki, həmin media əvvəlcədən cəzalımsənariyə uyğun getməyən və ya qoyulmuş qaydalarla oynamayan, müstəqil siyasət yürüdən və öz milli maraqlarını qoruyan ölkələri gözədən salmaq üçün alətə çevrilib. Müəyyən ölkələrin təsiri altında olan bəzi iri media platformaları ömrü ilə Azərbaycan haqqında mənfəi hekayətləri yaymağa başlayırlar.

Əslində, bəs bunun arxasında dayanan nədir? Bu cür çirkin kampaniyanın sponsorları hansı məqsədləri güdür? Əslində, biz cavabı bilirik.

Vətəndaşlarımızın öz ölkəsini beynəlxalq səhnədə ədalətli və düzgün şəkildə təmsil etmək hüquqları var. Onların Azərbaycanın müstəqil mövqeyini təhdid kimi gördən dairələrin təzyiqinin və manipulyasiyanın qurbanına çevrilməmək hüququ var.

Nailiyyətlərimiz və işimiz bəzi dövlətlərin geosiyasi maraqları uğrunda səhv təsvirə deyil, hörmətə layiqdir.

Riyakarlıq həmçinin müxtəlif ölkələr tərəfindən öz iqlim öhdəliklərinə necə yanaşmasında özünü büruzə verir.

Əslirə boyu çirklənmənin əsas mənbəyi və sərvətlərin məsuliyyətsiz istehlakçısı olmuş inkişaf etmiş ölkələr hazırda sət hakim rolunda çıxış edir. Onlar hamı üçün sət məh-

duyyətləri təşviq edir və eyni zamanda öz siyasətində iddialı məqsədlərini güdür, öz maraqlarını uğrunda işini davam etdirir. Onlar digər ölkələrdən transformasiyanı tələb edir, lakin bununla belə maliyyə və ya texnoloji baxımdan yardım etməyə tələsmirlər.

Azərbaycan manipulyasiya və təzyiç deyil, səmərəli fəaliyyət, real həll variantları və ədalətli əməkdaşlığı arzulayan ölkədir.

Biz platformamızdan elə istifadə etmək istəyirik ki, qlobal koalisiya yaransın və orada hər ölkənin - böyük və ya kiçik, inkişaf etmiş və ya inkişaf edən ölkənin mövqeyi, haqqı ədalətli şəkildə qəbul edilsin.

Yalan hekayətlər və riyakarlıq nöinki reallığı səhv göstərir, o cümlədən ədalət və düzgünlük, ləyaqət və məsuliyyət kimi fundamental konsepsiyaları sual altına qoyur.

Səhv informasiyanın yayılmasında, ölkələrə qarşı qaraxayma kampaniyalarının aparılmasında mediadan istifadə həmin ölkələrə o qədər zərər vurmur, nöinki mədəni dəyərlərin mahiyyətini dəyərsizləşdirir, etimadı zəiflədir və parçalanma yaradır.

Mən bütün iştirakçılara üz tutaraq istəyirəm onlar yadda saxlasınlar ki, COP29 siyasi hücumlar arenası deyil, o, iqlim böhranı qarşısında hamımızın birləşdiyi məkandır.

Yalnız ədalətli əməkdaşlıq və real tədbirlər hazırlıq bizi uğura aparacaq.

Əziz dostlar, yekun olaraq, mən növbəti konfransların təşkilinə gəldikdə təklif çıxış etmək istədim. Təklif edirəm ki, gələcəkdə konfransların onlayn formatda keçirilməsi im-

kam araşdırılsın. Bu yanaşma nöinki ciddi şəkildə vəsaitlərə qənaət edəcək, o cümlədən uçuşlar və böyük tədbirlər nəticəsində yaranan atımları, həmçinin ətraf mühitə təsiri azaldacaq.

İşçi qruplar təfərrüatlı müzakirələr və əlaqələndirmə üçün şəxsən görüşə bilərlər. Lakin rəhbərlərin sammitləri videokonfrans formasında keçirilə bilər.

Bu, bizə resursları, səyləri və vaxtı hədəflənmiş məsələlərə yönəltmək imkanı yaradaçaq və prosesi ətraf mühit baxımından daha uyğun edəcək.

Diqqətinizə görə minnətdaram.

Daha sonra Azərbaycan, Macarıstan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Türkiyə və Özbəkistandan olan gənc ekofəalları təqdimatları olub. Təqdimatlarda iştirakçı ölkələrin ekoloji problemləri və irəlilədikləri təşəbbüslər nümayiş etdirilib.

Konfransda 2024-2030-cu illər üçün nəzərdə tutulan "Mədəni inkişafın təşviqi və uşaqların, gənclərin iqlim gündəliyinə cəlb edilməsi üzrə Beynəlxalq Strategiya"nın imzalanması mərasimi olub.

Çıxışlardan sonra birgə foto çəkdirilib.

Konfransdan sonra ali qonaqlar "yaşıl zona"da Heydər Əliyev Fondunun və Türkiyənin Sıfır Atık Fondunun birgə pavilyonu - COP29-da Həmrəylik Mərkəzinə ziyarət ediblər.

Pavilyonda Heydər Əliyev Fondunun ətraf mühitin qorunması üzrə təşəbbüsləri təqdim olunub. Təhsil, səhiyyə və sosial sahələrdəki layihələrlə bağlı interaktiv zona yaradılıb. Sıfır Atık Fondu isə bu platformada resurs səmərəliliyi, tullantıların idarə olunması və təkrar emal sahəsindəki layihələrini, ətraf mühitin qorunması üzrə maarifləndirmə istiqamətindəki proqramlarını və innovativ həllərini təqdim edib.

Pavilyona ziyarət zamanı birinci xanımlar Şamaxı rayonunda gənclərin və könüllülərin iştirakı ilə kəçirilən ağacəkmə aksiyasını bağlantı vasitəsilə izləyiblər. Aksiya zamanı ətraf mühitin qorunmasına töhfə olaraq 10 mindən çox şam ağacı əkilib.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Konstitusiyaya Günü münasibətilə paylaşım edib

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva rəsmi "İnstaqram" hesabında 12 Noyabr - Konstitusiyaya Günü münasibətilə foto paylaşdı.

"İqlim maliyyəsi" mövzusunda yüksəksəviyyəli "dəyirmi masa" təşkil olunub

Noyabrın 12-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Dünya Liderlərinin İqlim Fəaliyyəti Sammiti çərçivəsində təşkil olunan "İqlim maliyyəsi" mövzusunda yüksəksəviyyəli "dəyirmi masa" müzakirələrində iştirak və çıxış edib.

Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, "dəyirmi masa" müzakirələrində həmçinin Pakistanın Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərif, Tacikistan Prezidenti Emoməli Rəhmon, Qırğızistan Prezidenti Sadır Japarov və digər yüksəksəviyyəli nümayəndələr, o cümlədən beynəlxalq maliyyə institutlarının nümayəndələri, investor və maliyyə mütəxəssisləri iştirak ediblər.

"Dəyirmi masa" müzakirələrində Azərbaycanın COP29 Sədrliyi adından çıxış edən nazir Ceyhun Bayramov COP29

Sədrliyin prioritetləri, xüsusilə iqlim maliyyəsi gündəliyinin transformasiyası istiqamətində Azərbaycan sədrliyinin fəaliyyəti barədə ətraflı məlumat verib.

İqlim dəyişikliyinə mənfi təsir və nəticələrinin aradan qaldırılmasının çoxtərəfli həll yolları və inklüziv proses tələb etdiyi, dünyanın müxtəlif bölgələrində, 2022-ci ildə Pakistanda, habelə bu yaxınlarda Karib hövzəsi, Hindistan, Banqla-deş, Nigeriya, Çad, İspaniya və s. bölgələrdə baş verən ölümcül daşqınlar kimi fəlakətlərin müvafiq həll yolları tapılmasını labüd etdiyi diqqətə çatdırılıb. İqlim dəyişikliyi ilə əlaqəli bu kimi fəlakətlərin nə-

ticələrinin aradan qaldırılması istiqamətində Şərm əl-Şeyxdə öldə olunan və Pakistanın G-77 sədrliyi dövrünə təsadüf edən itki və zərərə cavab verən fondun yaradılması ilə bağlı tarixi razılaşmanın əhəmiyyəti vurğulanıb.

COP29 sədrliyimizin təbii fəlakətlərin başvermə risklərini artıraraq, insan həyatı və global iqtisadi sabitliyi təhdid edən iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə ambisiyaların yüksəldilməsi və fəaliyyətin artırılmasına hədəfləndiyi qeyd olunub. Bu istiqamətdə iqlim maliyyəsi sahəsində mövcud boşluq aradan qaldırılaraq, inkişaf etməkdə olan ölkələrin ehtiyaclarına uyğun şəffaf və əlçatan mexanizmlərin yaradılmasına maliyyə resurslarının cəlbə qədər vacib olduğu qeyd olunub.

"Yaşıl dünya naminə həmrəylik" çağırışı ilə Bakıda keçirilən COP29-un iqlim maliyyəsi gündəliyinin transformasiyası baxımından vacib fürsət olduğu vurğulanıb və bu istiqamətdə COP29-un uğuruna dair ümidvarlıq ifadə olunub.

COP29 Liderlər Sammiti açılış mərasimindən sonra işini birinci plenar iclasla davam etdirib

Noyabrın 12-də Bakıda BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Dünya Liderlərinin İqlim Fəaliyyəti Sammitinin birinci plenar iclası keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, iclasla sədrlik edən COP29-un prezidenti, Azərbaycanın ekologiya və təbii sərvətlər naziri **Muxtar Babayev** tədbirin gündəliyi və müzakirə olunacaq məsələlər barədə məlumat verib.

İclasda BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının icraçı katibi **Saymon Stiel**, İqlim Dəyişmələri üzrə Hökumətlərarası Ekspert Qrupunun (IPCC) sədri **Cim Skea**, Qazaxıstan Prezidenti **Kasım-Jomart Tokayev**, Serbiya Prezidenti **Aleksandar Vučić**, Zimbabve Prezidenti **Emmerson Dambudzo Mnangagwa**, Türkiyə Prezidenti **Rəcəb Tayyib Ərdəğan**, Mavritaniya Prezidenti **Məhəmməd uld Şeyx əl-Qazvani**, Özbəkistan Prezidenti **Şavkat Mirziyoyev**, Qvineya-Bisau Prezidenti **Umaru Sisoku Embaló**, Polşa Prezidenti **Andrey Duda**, Tacikistan Prezidenti **Emoməli Rəhmon**, İraq Prezidenti **Əbdülməttib Camal Rəşid**, Qırğızistan Prezidenti **Sadır Japarov**, Konqo Prezidenti **Deni Sassu Nqesso**, Belarus Prezidenti **Aleksandr Lukashenko**, Liviya Dövlət Prezident Surasının Sədri **Məhəmməd Yunis Əl-Mənfı**, Bolqarıstan Prezidenti **Rumen Radev**, Məhdid Respublikasının Prezidenti **Məhəmməd Muizzu**, Toqo Prezidenti **Fore Qnassingbe**, Marşal Adaları Respublikasının Prezidenti **Hilda Heine**, Kipr Respublikasının Prezidenti **Nikos Kristodulides**, Slovakiya Prezidenti **Peter Pellegrini**, Avropa İttifaqı Surasının Prezidenti **Şarl Mişel**, Şimali Makedoniyanın Prezidenti **Qordana Silyanovska Davkova**, Finlandiya Prezidenti **Aleksandr Stubb**, Monteneqro Prezidenti **Yakov Milatoviç**, Nepal Preziden-

ti Ramçandra Paudel, Surinam Prezidenti **Çandrikapersad Santoxi**, Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri **Denis Beçiroviç**, Qana Prezidenti **Nana Addo Dankua Akufo-Addo**, Monqolustan Prezidenti **Uxnaaqiyn Xurelsux**, Efiopiya Prezidenti **Taye Atske Selassie**, Sudanın Suverenlik Şurasının sədri **Abdel Fattah Al-Burhan Abdelrahman Al-Burhan**, Moldova Prezidenti **Maya Sandu**, Braziliyanın Vitse-prezidenti **Geraldu Alkmin**, Tanzaniyanın Vitse-prezidenti **Filip İsdor Mpanqo**, Kot-d'İvuarın Vitse-prezidenti **Tiemoko Meylie Kone**, Seyşel Adaları Respublikasının Vitse-prezidenti **Əhməd Afif Didi**, Anqolanın Vitse-prezidenti **Esperança da Kosta**, Yomənin Vitse-prezidenti **Abdulla Al-Alimi**, Malavinin Vitse-prezidenti **Mixael Bizuik Usi**, Liberiyanın Vitse-prezidenti **Ceremi Kunq**, Burundinin Vitse-prezidenti **Pros-**

per Bazombanza, İspaniya Hökumətinin Sədri **Pedro Sançez**, İordaniya Krallığının Vəliəhdi Şahzadə **II Əl-Hüseyn bin Abdullah**, Barbadosun Baş naziri **Mia Amor Mottley**, Belçikanın Baş naziri **Aleksandr De Kro**, Böyük Britaniyanın Baş naziri **Kir Starmer**, Macarıstanın Baş naziri **Viktor Orban** çıxış ediblər.

Dövlət və hökumət başçıları, nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri çıxışlarında təmsil etdikləri ölkə və qurumların iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizədə sahəsində atdığı addımları, qarşıda duran hədəflərə nail olunması ilə bağlı öhdəliklərin icrasını istiqamətində görülən işlər barədə məlumat veriblər. Çıxışlarda həmçinin Azərbaycanın COP29-u uğurla təşkil etməsinə və göstərilən qonaqpərvərliyə görə dərin minnətdarlıq ifadə olunub.

COP29-un Liderlər Sammitinə noyabrın 13-də yekun vurulacaq.

Ceyhun Bayramov "Buzlaqlar-2025: buzlaqların qorunması üçün global tədbirlərin görülməsi" mövzusunda yüksəksəviyyəli tədbirdə çıxış edib

Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının Dünya Liderlərinin İqlim Fəaliyyəti Sammiti çərçivəsində təşkil olunan "Buzlaqlar-2025: buzlaqların qorunması üçün global tədbirlərin görülməsi" mövzusunda yüksəksəviyyəli tədbirdə iştirak və çıxış edib.

Xarici İşlər Nazirliyindən AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, yüksəksəviyyəli tədbirdə həmçinin Tacikistan Respublikasının Prezidenti Emoməli Rəhmon, Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərif, habelə digər yüksək vəzifəli şəxslər iştirak ediblər.

Nazir Ceyhun Bayramov Tacikistan tərəfinə əksər hallarda diqqətdən kənar qalmasına baxmayaraq, ekosistemimizin əsas hissələrindən birini təşkil edən buzlaqlar mövzusunda həsr olunmuş bu əhəmiyyətli tədbirin təşkilinə görə tə-

şəkkür edib. O, buzlaqların dünyanın bir çox bölgəsində eriməsinin daşqınlar və torpaq sürüşmələri kimi təhlükəli fəlakətlərə səbəb olduğunu bildirdi. Ceyhun Bayramov iqlim dəyişikliyi səbəbindən sürətlə yox olan buzlaqların, o cümlədən ölkəmizdə, xüsusilə Böyük Qafqaz dağları və Qusarçay hövzəsində 7 il ərzində 18%-dən çox azaldığı, bunun da çay ehtiyatlarının qeyri-bərabər paylanması və ümumi sığın sən ehtiyatlarının azalmasına səbəb olduğunu diqqətə çatdırıb. Buzlaqların ərimsəsi probleminin ciddi təhlükə olmasına baxmayaraq, bu istiqamətdə atılan əlaqələndirilmiş addımların məhdud olduğu, bu baxımdan növbəti il elan olunaacaq "Beynəlxalq buzlaq qoruma ili"nin məhsuldar olacağına dair ümidvarlıq ifadə olunub. Nazir Ceyhun Bayramov bütün beynəlxalq tərəfdaşları gələcək nəsillər üçün ekosistemimizin balansının təmini istiqamətində müvafiq sahə üzrə əməkdaşlığı gücləndirməyə dəvət edib.

Baş prokuror:

"COP29 çərçivəsində "İqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə hüquq-mühafizə orqanlarının səfərbər olunması" adlı sessiya keçiriləcək"

"BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasında (COP29) hazırda dünyanı ən çox narahat edən mövzular müzakirə olunur".

Bunu Azərbaycan Respublikasının baş prokuroru Kamran Əliyev deyib.

Kamran Əliyev COP29 çərçivəsində Azərbaycanın Baş Prokurorluğu və BMT-nin Narkotiklər və Cinayətkarlıq İdarəsi (BMTNCI) tərəfindən təşkil olunan, həmçinin Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən həmsədrlik edilən, noyabrın 15-də keçiriləcək "İqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə hüquq-mühafizə orqanlarının səfərbər olunması" adlı yüksəksəviyyəli sessiya barədə də danışıb: "Noyabrın 15-də COP29 çərçivəsində plenar iclasımız baş tutacaq. Həmin tədbirdə iştirak etmək üçün müxtəlif ölkələrdən 130-dan artıq nümayəndə gəlib. İclasda hüquq-mühafizə orqanlarının ekoloji cinayətkarlığa, ekoloji terrora qarşı mübarizədə üsulları, iqlim dəyişikliyində müsbət tendensiyalar müzakirə olunacaq", - deyərək bildirdi.

Azərbaycan ilə Kolumbiya arasında əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olunub

Noyabrın 12-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Dünya Liderlərinin İqlim Fəaliyyəti Sammiti çərçivəsində Kolumbiya Respublikasının xarici işlər naziri Luis Gilberto Muriyo ilə görüşüb.

Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, görüşdə Azərbaycan ilə Kolumbiya arasında əməkdaşlığın perspektivləri, ölkəmizin COP29 sədrliyi, mövcud təşəbbüs və prioritetlər müzakirə olunub. Azərbaycan

can ilə Kolumbiya arasında ikitərəfli, o cümlədən BMT, Qoşulmama Hərəkatı kimi beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində

çoxtərəfli müstəvidə əməkdaşlığın məmnunluq doğurduğu diqqətə çatdırılıb.

İki ölkə arasında əlaqələrin daha da genişləndirilməsi üçün mövcud imkanların dəyərləndirilməsi və müzakirəsi istiqamətində siyasi məsləhətləşmələr mexanizmindən istifadənin vacibliyi qeyd edilib.

Ölkəmizin COP29 sədrliyi barədə ətraflı məlumat verən nazir Ceyhun Bayramov sədrlik prosesimizin bir çox ölkə, o cümlədən Kolumbiya ilə iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə sahəsində əməkdaşlıq imkanlarımızı genişləndirdiyini qeyd edib.

Görüş zamanı həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

COP29: Fransanın müstəmləkə altında saxladığı ərazilərlə bağlı etiraz aksiyası keçirilib

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) çərçivəsində Bakı Təşəbbüs Qrupunun (BTQ) təşkilatçılığı ilə "Sülh və yaşıl dünya naminə müstəmləkəçiliyə son!" adlı aksiya keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, aksiyada Fransanın müstəmləkəsinə daxil olan ada ölkələrinin fəalları iştirak ediblər. Onlar bu aksiya ilə Fransaya mesaj göndərdiklərini bildiriblər. Qeyd edilib ki, Qvineya Cənubi Amerikada müstəmləkə

altında olan yeganə ərazidir. Aksiya iştirakçıları ölkələrin 2024-cü ildə Fransanın müstəmləkəsində olmasına etirazlarını bildiriblər. Fransanı müstəmləkə siyasəti-

nə son qoymağa çağırıblar. Fransanın müstəmləkəçiliyi olan yerlərin BMT-nin dekolonizasiya edilməli ərazilər siyahısına salınması tələb edilib. Həmçinin müstəmləkə altındakı ərazilər üçün iqlim dəyişikliyi sahəsində ədalət tələb olunub.

Aksiya iştirakçıları "Sülh və yaşıl dünya naminə müstəmləkəçiliyə son!", "Gecikən ədalət inkar edilən ədalətdir", "Təhsil, fəkirliyi müstəmləkədən azad edək!", "Müstəmləkəçiliyə yox deyək!" kimi şüarlarla keçirilən dinc aksiyada etirazlarını ifadə ediblər.

COP29
Baku
Azerbaijan

Baş nazir Əli Əsədov Esvatininin Baş naziri ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov noyabrın 12-də Bakıda keçirilən BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Liderlər Sammitinin açılış mərasimi çərçivəsində Esvatini Krallığının Baş naziri Rassel Dlamini ilə görüşüb.

Nazirlər Kabinetindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, görüş zamanı Azərbaycan ilə Esvatini arasında ikitərəfli və çoxtərəfli əlaqələrin qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra sahələrdə inkişaf etdirilməsi ilə bağlı məsələlər müzakirə olunub.

Baş nazir Əli Əsədov COP29 Liderlər Sammitinin açılış mərasimi çərçivəsində bir sıra görüşlər keçirib

Baş nazir Əli Əsədov Antiqua və Barbudadan olan həmkarı ilə söhbət edib

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov noyabrın 12-də Bakıda keçirilən BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Liderlər Sammitinin açılış mərasimi çərçivəsində Antiqua və Barbuda Respublikasının Baş naziri Qaston Braunla söhbət edib.

Nazirlər Kabinetindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, söhbət zamanı Azərbaycan ilə Antiqua və Barbudanın beynəlxalq təşkilatlarda əməkdaşlıq etdikləri bildirilib, ikitərəfli münasibətlərin inkişaf perspektivləri müzakirə olunub.

Baş nazir Əli Əsədov İraq Kürdüstan Regionunun başçısı Neçirvan Bərzani ilə söhbət edib

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov noyabrın 12-də Bakıda keçirilən BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Liderlər Sammitinin açılış mərasimi çərçivəsində İraq Kürdüstan Regionunun başçısı Neçirvan Bərzani ilə söhbət edib.

Nazirlər Kabinetindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, söhbət zamanı Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Neçirvan Bərzani arasında keçirilən görüşlərin əhəmiyyəti vurğulanıb, bunun əlaqələrin inkişafına xidmət etdiyi bildirilib. Azərbaycan ilə İraq Kürdüstan Regionu arasında əməkdaşlıqla bağlı məsələlər müzakirə olunub.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov noyabrın 12-də Bakıda keçirilən COP29 Liderlər Sammitinin açılış mərasimi çərçivəsində Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, Gürcüstanın Baş naziri İrakli Kobaxidze, Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərif, İspaniya Krallığı Hökumətinin sədri Pedro Sançez və FIFA-nın prezidenti Canni Infantino ilə görüşlər keçirib. Bu barədə AZƏRTAC-a Nazirlər Kabinetindən məlumat verilib.

Baş nazir Əli Əsədov Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının baş direktoru ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov noyabrın 12-də Bakıda keçirilən COP29 Liderlər Sammitinin açılış mərasimi çərçivəsində Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının baş direktoru Tedros Adhanom Gebreyesus ilə görüşüb.

Nazirlər Kabinetindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, görüşdə COP29-un "yaşıl gündəliyi"ni təşviqinə yönəlməmiş beynəlxalq səylərə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olunub.

Görüşdə Azərbaycan ilə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı arasında uzunmüddətli səmərəli əməkdaşlığın aparıldığı bildirilib. Ölkəmizdə səhiyyə sistemində həyata keçirilən ardıcıl islahatlar barədə söhbət açılıb, iqlim dəyişmələrinin insan sağlamlığına təsirlərinin azaldılması istiqamətində əməkdaşlıq məsələlərinə toxunulub.

Baş nazir Əli Əsədov İraqın Prezidenti Əbdüllətif Camal Rəşid ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov noyabrın 12-də Bakıda keçirilən BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Liderlər Sammitinin açılış mərasimi çərçivəsində İraq Respublikasının Prezidenti Əbdüllətif Camal Rəşid ilə görüşüb.

Nazirlər Kabinetindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, görüşdə COP29-un iqlim dəyişmələri ilə mübarizənin gücləndirilməsi baxımından qlobal əhəmiyyəti vurğulanıb.

Azərbaycan-İraq əlaqələrinin müxtəlif aspektləri müzakirə edilib, gələcək əməkdaşlıq haqqında fikir mübadiləsi aparılıb.

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti

№ 477

QƏRAR

Bakı şəhəri, 7 noyabr 2024-cü il

"Azərbaycan Respublikası Rəqabət Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il 8 dekabr tarixli 1051-VIQ nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin bəzi qərarlarında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, "Azərbaycan Respublikası Rəqabət Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il 8 dekabr tarixli 1051-VIQ nömrəli Qanununun icrasını təmin etmək məqsədi

lə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti qərara alır:

1. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 2 fevral tarixli 18 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005, № 2, maddə 121 (Cild I); 2024, № 1, maddə 116, № 4, maddə 471) ilə təs-

diq edilmiş "Elektrik enerjisindən istifadə Qaydaları"nın 8.1-ci bəndinin ikinci abzasında", Təbii inhisarlar haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarına" sözləri "Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Azərbaycan Respublikasının Rəqabət Məcəlləsinə" sözləri ilə əvəz edilsin.

2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 30 dekabr tarixli 247 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005, № 12, maddə 1246 (Cild I); 2024, № 1, maddə 116) ilə təsdiq edilmiş "Dövlət tənzimlənməsi tətbiq olunan tariflərin (qiymətlərin) formalaşması və tətbiqi üzərində dövlət nəzarətinin

təmin edilməsi Qaydaları"nın 1.1-ci bəndində "Təbii inhisarlar haqqında" sözləri "Azərbaycan Respublikasının Rəqabət Məcəlləsinin" sözləri ilə, "qanunların" sözü "Qanununun" sözü ilə əvəz edilsin.

ƏLİ ƏSƏDOV,
Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

COP29
Baku
Azerbaijan

Dünya ekoloqlarının Bakı sammiti

1 gündə 21 500 nəfər

COP29-un ikinci günündəki kütləvilik konfransa olan yüksək marağı və onun qlobal əhəmiyyətini bir daha nümayiş etdirdi

Yüksək səviyyədə təşkil olunduğu BMT rəsmiləri tərəfindən də təsdiqlənən COP29-un ikinci günü bir çox tədbirlərlə yadda qaldı.

Beynəlxalq konfransın ilk günündə təsdiqlənən İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Sazişinin Tərəflər Konfransının gündəliyi üzrə ayın 12-də əhəmiyyətli panellər, müzakirələr, sessiyalar baş tutdu.

Azərbaycan konsensusun tapılmasına töhfə verəcək

Tədbirin ən mühüm hadisəsi - İqlim Fəaliyyəti üzrə Dünya Liderlərinin Zirvə Toplantısı noyabrın 12-si işinə başladı və bu gün davam edir. Paris Sazişini necə irəli apardıklarını nümayiş etdirmək üçün toplaşan 80-dən çox dövlət, hökumət başçıları və vitse-prezidentlərin iştirak etdiyi toplantıda milli bəyanatlar verildi.

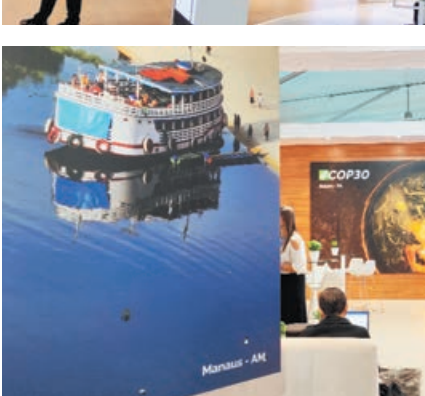
Prezident İlham Əliyev Liderlər Sammitinin açılış mərasimində çıxışında bir daha vurğuladı ki, Azərbaycan inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında konsensusun tapılmasına töhfə verməyə və Qlobal Cənubla Qlobal Şimal arasında əlaqələr qurulmasına çalışacaq.

Açılış mərasimində çıxış edən BMT Baş katibi Antonio Guterres bütün iştirakçı tərəfləri növbəti iqlim sammitindəki iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə məqsədilə ümumi milli iqtisadi fəaliyyət planı hazırlamağa çağırdı. Baş katib qeyd etdi ki, qlobal istiləşmə probleminin həlli üçün üç prioritet müəyyənləşdirilib ki, onların icrası 2030-cu ilədək hər il temperaturda 9 faizlik azalmamı təmin edəcək.

Rəsmi tədbirlərin keçirildiyi "mavi zona"da daha sonra nazirlərin dialoqu, nazirlərin 9-cu toplantısı, enerji məsələsinə həsr olunmuş yüksək səviyyəli "dəyirmi masa", istixana qazlarına həsr olunmuş COP29 sammiti və Azərbaycan, Braziliya, BƏƏ, Misir, Çin, ABŞ və UNICEF-in təşkilatçılığı ilə bir sıra mövzulara həsr olunan sammitlər, görüşlər baş tutdu.

COP29-a marağ böyükdür

İqlim sammitinin ikinci günündə də tədbirə marağın yüksək olduğu diqqətdən yayınmırdı. Bunu xüsusən "yaşıl zona"da müşahidə etmək mümkün idi. Belə ki, COP29 sədrliyinin təşkil və idarə etdiyi, müxtəlif maraqlı tərəflərin bir araya gəldiyi, iqlim dəyişmələri ilə bağlı dina-

mik müzakirələrin aparıldığı və ekoloji çağırışlarla bağlı innovativ hollərin nümayiş olunduğu bu zona giriş biletli ziyarətçilər tərəfindən qısa zamanda əldə edilmişdir.

Müxtəlif sahələrdə dayanıqlıq və iqlim fəaliyyətləri ilə bağlı bir sıra innovativ təşəbbüs və müzakirələr üçün dinamik platforma olan COP29 "yaşıl zona"sının proqramı iqlim dəyişmələri üzrə hollərin təşviqində gənclərin, eləcə də qadın və yerli icmaların daha geniş iştirakını ehtiva edir. Bununla yanaşı, bu zonada fəaliyyət göstərən dinamik "Extreme Hangout" sahəsi 6-18 yaş arası uşaq və gənclər üçün təşviqatçı tədbirlər, performans və interaktiv sessiyalar uşaqlar üçün də maraqlı olduğundan, ümumilikdə COP-un kiçikdən böyüyə hər kəsin diqqətini cəlb edirdi.

Bu zonada korporativ dayanıqlıq və iqlim fəaliyyəti, iqlim keçidi planları: çətinliklər və həll yolları, iqlim ədalətsizliklərinə qarşı mübarizə, iqlim fəaliyyətində yerli gənclərin liderliyi və digər mövzularda panel müzakirələr, sessiyalar keçirildi.

Beləliklə, mötəbər tədbirə evsahibliyi edən Bakı beynəlxalq konfransın ikinci gününü də uğurla geridə qoydu. Biz isə növbəti uğurlu günə hazırlaşmaq üçün konfransın məkanından uzaqlaşırıq. Qarşıdakı günlərdə də iqlim dəyişikliklərinə həsr olunmuş müxtəlif mövzularda yüksək səviyyəli görüşlərin, panel müzakirələrin, eyni zamanda sessiyaların keçiriləcəyi - Azərbaycanın evsahibliyi etdiyi ən böyük tədbirə şahidlik edən Bakı Olimpiya Stadionunun hava qaraldıqca üçrəngli bayrağımıza bürünməsi özəməti ilə diqqət cəkirdi.

Qeyd edək ki, dünən COP29 tədbir məkanında 21 500 nəfərin iştirakı müşahidə olundu. COP29-un ikinci günündəki kütləvilik konfransa olan yüksək marağı və onun qlobal əhəmiyyətini bir daha nümayiş etdirdi.

Əsmar QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

"Yaşıl enerji" sahəsində yaxın və böyük tərəfdaşımız

BƏƏ-nin "Masdar" şirkətinin Azərbaycandakı fəaliyyəti COP29-da da vurğulandı

COP29-un Liderlər Sammitinin açılış mərasimindəki çıxışında Prezident İlham Əliyev "Masdar" şirkətinin adını çəkdi. Bu da təsadüfi deyil. Çünki Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) bu tanınmış şirkəti "yaşıl enerji" sahəsində ən yaxın tərəfdaşlarımızdır.

Bir neçə ay əvvəllər qayıdaraq Prezident İlham Əliyevin Şuşada keçirilən Media forumunda dediyi sözləri xatırlayaq: "Biz istəyirik ki, Azərbaycanda keçiriləcək COP29 məhz həmrəylik tədbiri olsun. Ona görə də bu il "Yaşıl dünya" namını həmrəylik ili" elan etmişik. Biz COP-da "Troika"nın təsis edilməsinin təşəbbüskarı olduq. Bu, ötür, hazırkı və gələcək sədrlərin - Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin, Azərbaycanın və Braziliyanın "Troika"sıdır. Bu, bir mexanizmdir. Buna qədər bu, mövcud deyildi. "Troika" mexanizmini biz yaratmışıq və əminəm ki, bu mexanizmə gələcəkdə də davam edəcək".

"Troika"nın COP29-da yüksək səviyyədə təmsil olunması dövlətimizin başçısının bu proqnozunu da doğrulduğunu göstərir. O cümlədən COP28-in ev sahibi olmuş Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan COP29-da iştirak edir. Bütün bunlarla yanaşı, BƏƏ ilə Azərbaycan arasında "yaşıl enerji" sahəsində sıx əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq əlaqələri mövcuddur. Belə ki, BƏƏ-nin "Masdar" şirkətinin ölkəmizdə həyata keçirilən bərpəolunan enerji layihələrində önəmli rolunu var. Təkcə o faktı qeyd etmək kifayətdir ki, "Masdar" Bakıda Xəzər regionunun və MDB məkanının ən böyük günəş-elektrik stansiyasını tikib.

Xatırlayaq ki, 230 MVt gücündə "Qaradağ" Günəş-Elektrik Stansiyası keçən il oktyabrın 26-da işə salındı. Obyektin təməlləşmə mərasimi isə 2022-ci il martın 15-də Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə keçirilmişdi. Prezident stansiyasının açılışında da iştirak etdi.

Stansiya 262 milyon dollar dəyərində xarici sərmayə hesabına tikilib. Ölkəmizdə xarici investisiya cəlb edilməklə reallaşdırılan sənayemiqyaslı ilk günəş-elektrik stansiyasıdır. Stansiyada hər il 500 milyon kilovat-saat elektrik enerjisi istehsal olunmaqla 110 milyon kubmetr həcmində təbii qaza qənaət ediləcək. Eyni zamanda atmosfərə atılan karbon emissiyası 200 min ton azaldılacaq. 550 hektar ərazini əhatə edən elektrik stansiyada 570 min günəş paneli quraşdırılıb. Bu stansiyanın şəkəbəyə qoşulması üçün 330 kilovoltluq yarıməstansiya tikilib. Stansiya 110 mindən çox evi elektrik enerjisi ilə təmin edəcək.

Məlum olduğu kimi, "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"də ölkəmizdə "yaşıl enerji" istehsalının genişləndirilməsi məsələsi də əhəmiyyətli yer alıb. Hədəf ümumi enerji istehsalı gücündə bərpəolunan enerjinin payını indiki 17,3 faizdən 2025-ci ildə 24, 2030-cu ildə isə 30 faizə çatdırmaqdır. Bu məqsədə doğru atılan inamlı və uğurlu addımlardan biri də məhz "Qaradağ"ın tikintisinin başa çatdırılıb istifadəyə verilməsi oldu.

Bu il isə Bakıda Azərbaycanın energetika naziri Pərviz Şahbazov və BƏƏ-nin sənaye və yüksək texnologiyalar naziri, "Masdar" şirkətinin idarə heyətinin sədri Sultan Əhməd Əl-Cabirin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətləri arasında keçirilən görüş tərəfdaşlığın uğurla davam etdiyinin daha bir təsdiqi oldu. Belə ki, görüşdə "Masdar" şirkəti ilə quruda və dənizdə "yaşıl enerji" layihələrinin icrası, hər iki ölkənin apstrim sektorunda dövlət şirkətlərinin iştirakı, həmçinin COP29 çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edildi. 1000 MVt

enerji" istehsalının genişləndirilməsi məsələsi də əhəmiyyətli yer alıb. Hədəf ümumi enerji istehsalı gücündə bərpəolunan enerjinin payını indiki 17,3 faizdən 2025-ci ildə 24, 2030-cu ildə isə 30 faizə çatdırmaqdır. Bu məqsədə doğru atılan inamlı və uğurlu addımlardan biri də məhz "Qaradağ"ın tikintisinin başa çatdırılıb istifadəyə verilməsi oldu.

Bu il isə Bakıda Azərbaycanın energetika naziri Pərviz Şahbazov və BƏƏ-nin sənaye və yüksək texnologiyalar naziri, "Masdar" şirkətinin idarə heyətinin sədri Sultan Əhməd Əl-Cabirin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətləri arasında keçirilən görüş tərəfdaşlığın uğurla davam etdiyinin daha bir təsdiqi oldu. Belə ki, görüşdə "Masdar" şirkəti ilə quruda və dənizdə "yaşıl enerji" layihələrinin icrası, hər iki ölkənin apstrim sektorunda dövlət şirkətlərinin iştirakı, həmçinin COP29 çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edildi. 1000 MVt

məlini qoydular. Sultan Əhməd Əl-Cabir tədbirdəki çıxışında dedi: "Məqsədimiz 2030-cu ilədək bərpəolunan enerji potensialını üç dəfə artırmaqdır. Böyük məmnuniyyətlə deyirdim ki, zati-əliləri, cənab Prezidentin də vurğuladığı kimi, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və Azərbaycan hazırda üç yeni bərpəolunan enerji layihəsinin təməlləşmə mərasimini qeyd edəcəkdir. Biləsuvar və Neftçala Günəş-Elektrik stansiyaları, Abşeron-Qaradağ külək layihəsi ilə birlikdə Azərbaycanın artmaqda olan enerji ehtiyatlarını təmin etmək məqsədilə 1 qıvavət təmiz enerji hasil edəcək. Bütün bunlar faktiki olaraq, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin tərəfdaşlıq tarixinə yazılmaqdadır. Belə ki, burada məqsəd bu ölkənin "yaşıl inkişaf"ını, artımını gücləndirmək və Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərini qlobal şəkildə təşviq etməkdir. Qeyd etmək istəyirik ki, bu cür praktiki tərəfdaşlıqlar bizim bu sahə üzrə öhdəli-

gücündə günəş və külək enerjisi stansiyalarının inşası ölkəmizin "yaşıl enerji" keçidində birgə töhfəsi kimi dəyərləndirilib.

Görüşün yekununda Energetika Nazirliyi və "Azərnerji" ASC ilə "Masdar" şirkəti arasında 445 MVt gücündə Biləsuvar, 315 MVt gücündə Neftçala Günəş-Elektrik stansiyaları və 240 MVt gücündə Abşeron-Qaradağ Külək-Elektrik stansiyası layihələri üzrə "Investisiya müqaviləsi" və "Enerji alqı-satqı müqaviləsi", "Ötürücü şəkəbəyə qoşulma müqaviləsi" və "Torpaq icarə müqaviləsi" imzalandı.

İyunun 4-də Prezident İlham Əliyev "Bakı-Ekspo" Mərkəzində Bakı Enerji Həftəsi çərçivəsində keçirilən 29-cu Beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz - "Caspian Oil&Gas" və 12-ci Xəzər Beynəlxalq Energetika və "Yaşıl Enerji" - "Caspian Power" sərgilərinin açılış zamanı Prezident İlham Əliyev və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin sənaye və yüksək texnologiyalar naziri Sultan Əhməd Əl Cabir tədbir çərçivəsində Neftçala, Biləsuvar Günəş-Elektrik stansiyalarının və Abşeron-Qaradağ Külək-Elektrik Stansiyasının tə-

himizi bir daha nümayiş etdirir, eyni zamanda bizim səmimi niyyətlərimizi və bu sahədə olan həqiqi marağımızı bir daha ifadə edir. Məqsədimiz burada "yaşıl artım" gündəliyini inkişaf etdirməkdir".

Əlavə etmək yerinə düşər ki, 2006-cı ildə BƏƏ-də yaradılan "Masdar" həmin vaxtdan bəri zəngin təcrübə toplayıb, dünyada günəş və külək enerjisinin inkişafına on milyardlarla dollardan çox sərmayə yönəldərək onlarla layihənin iştirakçısı olub. "Masdar" daim təmiz texnologiyaya investisiyalarını artırmağa, Yaxın Şərqdə, eləcə də dünyada bərpəolunan enerji sektorunun inkişafına mühüm töhfələr verməyə söz göstərir. Onun fəaliyyət göstərdiyi ölkələr sırasında BƏƏ ilə yanaşı, Səudiyyə Ərəbistanı, İordaniya, Misir, Mərakeş, Böyük Britaniya, ABŞ, Avstraliya, Serbiya, Hindistan, İndoneziya, Özbəkistan və bir çox başqaları var. Azərbaycan bu şirkətin çalışdığı 40-dan çox ölkədə biridir. Tədqiqatçıdır ki, tərəfdaşlığımızın tarixi qısa olsa da, uğurlar ürəkəcan, perspektivlər böyükdür.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

COP29
Baku
Azerbaijan

Bakıdan dünyaya ədalət çağırışı

Azərbaycan sülh təklif edir

"Bakı platforması COP29 - BMT İqlim Dəyişiklikləri üzrə Konfransı çərçivəsində dünya siyasətçiləri və iqlim diplomatiyasının əsas simalarını bir araya gətirib. Azərbaycanın evsahibliyi etdiyi bu nüfuzlu tədbir, iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə qlobal həmrəyliyi və əməkdaşlığı gücləndirmək məqsədi daşıyır".

Bu sözləri "Azərbaycan" qəzetinə Milli Məclis deputatı Rizvan Nəbiyev deyib. Deputat bildirib ki, COP29 konfransının Bakıda keçirilməsi, Azərbaycanın regionda və qlobal səviyyədə iqlim problemlərinin həllində aparıcı rol oynamağa hazır olduğunu göstərən Prezident İlham Əliyevin siyasət kursunun təsdiqidir. Bu diplomatik addım, Azərbaycanın dayanıqlı iqtisadi inkişafına, təmiz enerji istehsalının artırılmasına və ətraf mühitin qorunmasına yönəlməmiş təşəbbüslərinin qlobal müstəvidə təqdimatına xidmət edir. Azərbaycan iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizədə həm inkişaf etməkdə olan, həm də inkişaf etmiş ölkələrlə əməkdaşlığı irəlilədirək, bu sahədə əhəmiyyətli bir vasitəçiyə çevrilib. "Bu cür təşəbbüslər Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu artırır. Azərbaycan tədbirdə ambisiyalı Fəaliyyət Planını təqdim edib, bu işə maliyyə, insan kapitalı və sülh kimi sahələrin əhatə edən 14 təşəbbüsü özündə ehtiva edir. Bakı iqlim platforması, həmçinin inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin birgə iştirakı ilə enerji keçidi, karbon emissiyalarının azaldılması və ekoloji dayanıqlılığın artırılmasına dair hədəflərin müzakirəsini mümkün edib", - deyərək əlavə edib.

R.Nəbiyev qeyd edib ki, Bakı platformasında, əsasən, Yeni Maliyyə Hədəflərinin müzakirəsi aparılıb. COP29-un əsas maliyyə hədəfləri inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqlim dəyişikliyinə təsirlərinə uyğunlaşma və dayanıqlılıq qabi-

liyyətlərini artırmaq üçün yeni maliyyə mexanizmləri yaratmaq və mövcud maliyyə dəstəyini genişləndirməkdir. Bu konfransda 2025-ci ildə müddəti bitən və sənayeləşmiş ölkələrin inkişaf etməkdə olan ölkələrə illik 100 milyard dollar dəstək verməsini nəzərdə tutan əvvəlki hədəfi əvəz edəcək Yeni Kollektiv Komitə Məqsədi (NCOG) müzakirə olunur.

Yeni maliyyə hədəfləri həm dövlət, həm də özəl sektorun iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə daha fəal iştirakını təşviq etmək məqsədini daşıyır. COP29-da Azərbaycan beynəlxalq iqlim maliyyəsinin daha geniş əsaslarına keçməsi üçün bu maliyyə dəstəyinin artırılmasını və iqlim layihələrinə yeni sərma-yələrin qoyulmasını təşviq edəcək. Bu hədəflər, həmçinin inkişaf etmiş ölkələrin, iqtisadi gücə malik digər dövlətlərin və özəl sektorun bərabər şəkildə töhfə verməsi üçün çağırışları əhatə edir.

Konfransda, həmçinin Azərbaycan COP29 Atəşkəs Təşəbbüsünün diqqət cəhdini vurğulayan deputat bildirib ki, bu da bütün ölkələrin konfrans müddətində sül-

"Bir ildən az idi ki, Azərbaycan COP29 beynəlxalq konfransına hazırlaşdı. Dövlət başçısının tapşırığına əsasən, təşkilat komitəsi yaradılaraq qısa zaman kəsiyində hazırlıq işlərinə start verildi. Zamanın az olmasına baxmayaraq, Azərbaycan COP29-a çox yüksək səviyyədə hazırlaşdı".

hə çağırır və qədim Olimpiya oyunları ənənəsinə bənzər bir truce (atəşkəs) ideyasını vurğulayır: "Əraziləri beynəlxalq hüquqazidd olaraq 30 il işğal altında qalan Azərbaycanın bu təşəbbüsü çıxış etməsi regionda dayanıqlı sülh və sabitlikdə maraqlı olduğunu dünyaya bəyan edir. Qlobal tədbirdə iştirakla paralel olaraq, ölkəmizə səfər edən çoxsaylı dövlət və hökumət başçıları, hökumət üzvləri, digər siyasətçilər, ictimai, elm xadimləri, QHT nümayəndələri hökumətimizin fossil enerjiden əldə edilən gəlirləri ölkənin hərtərəfli inkişafına və insan kapitalının inkişafına yönəltməsinin şahidi olurlar. Onlar həmçinin İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvü, əhalisinin böyük əksəriyyəti İslam dininə etiqad edən Azərbaycanda paralel olaraq dünyəvi dəyərlərin cəmiyyətdə harmoniyalı şəkildə yer tutması nümunəsi və ölkənin hərtərəfli inkişafına xidmət etməsi ilə tanış olurlar".

R.Nəbiyev yekunda qeyd edib ki, ölkəmiz əleyhinə aparılan intensiv qaraxma kampaniyalarına rəğmən, ümumilikdə bu nüfuzlu qlobal tədbir Azərbaycanın inkişafına dair beynəlxalq səviyyədə müsbət qiymətləndirmələrin artmasına töhfə verəcək.

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

COP29 antiazərbaycançı dairələr üçün ən yaxşı cavab olacaq

Bunu "Azərbaycan" qəzetinə Milli Məclis deputatı Azər Badamov deyib. O xatırladı ki, COP29-la bağlı infrastruktur formalaşdırılıb, yollar da yeni qaydalar tətbiq olunub və qonaqların ölkəmizdə rahat və təhlükəsizliyi üçün bütün tədbirlər görüldü. COP29-un Azərbaycanı keçirilməsinə görə Qərbdən qışqarıq təzyiqlər göstərməyə çalışanlar olsa da, ölkəmiz müstəqil siyasət yürütdüyü üçün heç bir qara qüvvə istəyinə çata bilmədi. Azərbaycan COP29-da nümunəvi modelini yaratdı.

COP29-da iştirakla bağlı 70 mindən çox şəxs qeydiyyatdan keçdiyi xatırladıq deputat deyib ki, noyabrın 11-dən başlayaraq dünyanın ənənəvi Bakı ilə döyünməyə başlayıb: "Ölkəmizə gəlmiş çoxsaylı qonaqlar COP29-la bağlı tədbirlərdə iştirak edir və müxtəlif mövzularda müzakirələr aparırlar. Bu gün dünyanı iqlim dəyişikliyi ilə bağlı məsələ çox narahat edir. Atmosferə atılan karbon emissiyalarının artması canlı aləmin gələcəyi üçün böyük təhlükəyə çevrilir. İqlimin istiləşməsi buzlaqların əriməsinə və okeanlarda suyun səviyyəsinin artmasına səbəb

qədr artırılmasını təklif edir. Amma təəssüf ki, iqlimi ən çox çirkənləndirən və iqlim dəyişikliklərinin sürətlənməsinə ən çox təsir göstərən Qərb ölkələri COP29-dan müxtəlif bəhanələrlə yayınmağa çalışır. "Hər bir ölkə bu məsələlərdə aktiv iştirak etməli və iqlim dəyişməsinin sürətlənməsinə səbəb olan inkişaf etmiş ölkələr daha çox maliyyə ödəməlidirlər. Bakıda keçirilən COP29 iqlim dəyişikliklərinə qarşı mübarizədə qlobal həmrəyliyə nail olunan beynəlxalq konfrans kimi təmsil ediləcək", - deyərək əlavə edib.

A.Badamov bildirib ki, COP29-un ölkəmiz üçün müxtəlif istiqamətlərdə əhəmiyyəti var. Prezident İlham Əliyev ölkəmizə gələcək bütün dövlət və hökumət başçıları ilə ikitərəfli

nəxalq tədbir ölkəmizin bərpaulunan enerji və qeyri-neft sektoruna investisiya axımının sürətlənməsinə töhfə verəcək. Çünki sərma-yədarlar iqtisadiyyatı dinamik inkişaf edən, siyasət sabitliyi təmin olunmuş ölkələrdə investisiyalar yatırmaqda maraqlıdır. O cümlədən ölkəmizin iqtisadi potensialı və investisiya mühiti sərma-yəçilər üçün maraqlıdır. COP29-a gəlmiş müxtəlif sahələri əhatə edən qonaqlar ölkəmizin iqtisadi potensialı ilə tanış olmaq imkanına malik olacaq, bu da gələcəkdə ölkəmizə marağın daha da artmasına gətirib çıxaracaq.

A.Badamov bildirib ki, konfrans həm də ölkəmizin turizm potensialının təbliği baxımından çox yaxşı fürsət

görsür keçirir ki, bu da əməkdaşlıq imkanlarını genişləndirmək baxımından çox əhəmiyyətlidir. Tədbir həm də Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu daha da artmasına müsbət təsir göstərəcək. Azərbaycan təsdiq etdi ki, COP29 kimi beynəlxalq tədbirləri yüksək səviyyədə təşkil edə bilər. Bunun üçün ilk növbədə ölkənin iqtisadi güc amili mühüm rol oynayır. Məhz iqtisadi imkanlarımız sayəsində qısa zaman kəsiyində bu böyük tədbirə evsahibliyi üçün hazırlıq işləri nümunə kimi görüldü.

COP tədbirlərinin siyasət sabitliyi təmin etmiş ölkələrdə keçirildiyini qeyd edən deputat bildirib ki, belə konfranslarda 100-dən çox dövlət və hökumət başçısı bir araya gəlir: "Əgər siyasət sabitlik olmasa, onların bir yerdə tədbirdə iştirakı mümkün deyil. Bu baxımdan Azərbaycanın siyasət sabitliyi və təhlükəsizliyi təmin edən ölkə olduğunu dünya ictimaiyyəti qəbul edib. Ölkəmizə gələn yüksək səviyyəli qonaqlar göz özləri ilə bir sabitlik adasına gəldiklərinin şahidi olurlar. Bu da ölkəmizin dünyəvi dövlətləri üçün etibarlı tərəfdaş olduğunu bir daha təsdiqləyir".

Konfransın ölkəmizə, həmçinin iqtisadi dividendlər qazandırdığını deyən siyasətçi bildirib ki, bu bey-

sətdir: "Gələcək qonaqlar ölkəmizin mədəniyyətini, tarixi yerləri, işğaldan azad olunmuş ərazilərin turizm potensialı, mətbəxi və gözəli yerləri ilə tanış ola bilərlər. Bu da həmin şəxslərin gələcəkdə ölkəmizə səfər etməsinə, o cümlədən öz ölkələrinə qayıdıqdan sonra ətrafında olan insanlara ölkəmiz haqqında məlumat vermələrinə imkan verəcək. Ölkəmizdəki sabit və təhlükəsiz mühit dünya ictimaiyyətinin Azərbaycanı maraqlı etməsinə və investisiya etməsinə töhfə olacaq. Həm də turizm sektorunda aktivləşməsi artması yeni iş yerlərinin açılmasına və qeyri-neft sektorunun digər sahələrinin də inkişafına impuls verəcək".

Deputat vurğulayıb ki, COP29 Azərbaycanı dünyada ləyaqətli və etibarlı tərəfdaş kimi bir daha tanıdaq. Bu da beynəlxalq arenada sözümüzün gücünün artmasına və mövqelərimizin möhkəmlənməsinə töhfə verəcək. Bu gün islamofob və antiazərbaycançı kampaniyalar apararaq nüfuzumuzu xələf götürmək istəyənlər qolbığara riyakar dairələr var. COP29 antiazərbaycançı və islamofob baxışlarını sərgiləyən bütün dairələr üçün ən yaxşı cavabımızdır.

Əsmər QABİLQIZI,
"Azərbaycan"

Məlumdur ki, Azərbaycan COP29 üçün sülh, maliyyə, insan kapitalı, su və bir sıra digər məsələləri ehtiva edən 14 təşəbbüsdən ibarət iddialı Fəaliyyət Gündəliyini aylar öncə hazırlayıb. Sənəddə iqlim dəyişikliyi kontekstində dünyanı narahat edən əsas məsələlər öz əksini tapıb.

Ölkəmiz artıq bu məsələlərin, o cümlədən kiçik ada dövlətlərinin üzvlüyü problemlərin aradan qaldırılması, qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsi istiqamətində konkret qərarların qəbul olunaraq icraya yönəldilməsini vacib hesab edir, bu yöndə müvafiq addımlar atır. Kiçik ada dövlətləri üzərində aparılan araşdırmalar göstərir ki, qabaqlayıcı tədbirlər görülməzsə, XXI əsrin ortalarına qədər milyonlarla insanın yaşadığı bu ölkələrin böyük əksəriyyəti fəlakətlər gözləyir. Bu balaca ada dövlətlərində iqlim dəyişmələrinin fəsadları dəniz səviyyəsinin dəyişməsi fonunda daha aydın görünür. Ona görə də vaxt itirmədən onları xilas etmək lazımdır. Təbii ki, fəlakətlər nəticəsində ortaya çıxan problemlərin həlli kiçik ada dövlətlərinin maliyyə imkanları xaricindədir. Doğrudur, bir çox kiçik ada dövlətləri iqlim dəyişmələri ilə mübarizə aparmaq və unikal mədəniyyətlərini qorumaq üçün müxtəlif tədbirlər görürlər. Amma coğrafi təcrid, məhdud resurslar və iqtisadi imkanların aşağı səviyyədə olması onların əksəriyyətinin istənilən nəticəyə nail olmasını mümkün deyil.

Təəssüf ki, bəzi dövlətlər iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə bu cür imkansız dövlətlərə kömək etmək baxımından onlara lazımcına diqqət ayırmırlar. Amma COP29-a

Daha çox təhlükəyə məruz qalan kiçik ada dövlətlərinə kömək etmək COP29-un tarixi missiyasıdır

evsahibliyi edən Azərbaycan sözügedən məsələyə yanaşmanı dəyişmək, beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini həm də kiçik ada dövlətlərinin iqlim dəyişmələri nəticəsində üzvlüyü problemlər üzərində cəmləndirmək məqsədilə lazımi addımlar atır. Bu istiqamətdə Azərbaycanın göstərdiyi fəaliyyət dünyada, o cümlədən kiçik ada dövlətlərində təqdir olunur, alqışlanır. Məhz ölkəmizin təşəbbüsləri sayəsində kiçik ada dövlətlərinin iqlim dəyişmələri nəticəsində üzvlüyü problemlərin əsaslı şəkildə COP29-da həlli gözlənilir.

Prezident İlham Əliyev hələ oktyabrın 10-da Bakıda keçirilən Pre-COP29 tədbirinin iştirakçılara ünvanladığı müraciətində demişdi: "Biz inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətləri üçün iqlim dəyişmələrinin səbəb olduğu çağırışların həllini prioritet olaraq müəyyənləşdirmişik. Azərbaycan bu dövlətlərə kömək etməyi özünə mənəvi borc hesab edir və onlara həm maddi, həm də siyasi, o cümlədən Millətlər Birliyi təşkilatı çərçivəsində dəstək göstərir. Bununla belə qarşımda duran əsas vəzifə inkişaf etməkdə olan, ən az inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətlərinin ehtiyaclarına cavab verən ədalətli və iddialı Yeni Kollektiv Komitə Hədəfinin razılaşdır-

rılmasından ibarətdir. Yeni maliyyə məqsədi əhəmiyyətli artım tələb edir".

Əslində, ölkəmizin kiçik ada dövlətlərinin iqlim dəyişmələri ilə bağlı üzvlük problemlərinə diqqət ayırması təsadüfi deyil. Bu gün bəşəriyyəti də rahatsız edən məsələ dəniz səviyyəsinin qalxması, daşqın və fırtınaların intensivləşməsidir. Ekoloq və meteoroloqların apardığı tədqiqatlar nəticəsində məlum olub ki, dünya okeanının səviyyəsi 100 ildən artıqdır ki, durmadan yüksəlir. Təkcə ötən əsrdə bu artım 17 santimetr təşkil edib. Artımın davam etməsi ölkələrin əksəriyyətinə ciddi təsir edəcək. Məsələn, dəniz səviyyəsi 1 metr qalxsarsa, Misirin ökin sahələrinin 15, Banqladeşin ökin sahələrinin 14 faizi su altında qalacaq, milyonlarla insan öz evindən didərgin dü-

şəcək. Ən ağırlısı isə odur ki, bütün bu fəlakətlər kiçik ada dövlətlərinə digərləri ilə müqayisədə daha çox təsir edir. Qeyd edək ki, dəniz fəlakətləri bu dövlətlərin düzənliklərində yaşayan heyvan növləri üçün qida mənbəyi olan bitki nümunələrinə də təsirsiz ötürməyə bilər.

Başaqa misal: qlobal temperatur daha 2 dərəcə artarsa, isti su mərcan riflərinin 99 faizə qədərli öləcək. Mərcan itkisi və dəniz səviyyəsinin qalxması kiçik ada dövlətlərini yox olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qoyur. Çünki inkişaf etməkdə olan bu kiçik ada dövlətlərinin çoxu qida və gəlir mənbələrinin əsasını təşkil edən balıqçılıq üçün mərcan qayalarından asılıdır. Məsələn, Vest-Hinddə, Karib dənizindəki Antiqua və Barbuda adlı kiçik ada dövlətləri gətirək. Məlu-

mat üçün bildirək ki, Antiqua və Barbudanın sahəsi 443 kvadrat kilometr, əhalisi 92 min nəfərdir. Əhalisi əsasən qaradərli olan bu xalqın rəsmi dili ingilisdür. İnzibati cəhətdən 6 icmaya və 2 qoyunluq altında olan əraziyə (Barbuda, Redonda) bölünür. Antiqua və Barbuda 1981-ci ildən BMT-nin üzvlüdür. Antiqua təpəli mərcan adasıdır. Səthi çənub-qərbdə vulkan mənşəli yüksəkliklərdir. Sahil xətti çox giritili-çixıntılıdır. Barbuda adası da mərcan mənşəlidir.

Antiqua və Barbudanın iqlim məsələləri üzrə səfəri Ruleta Kamaço Tomas COP29 tədbirinin iştirakçısıdır. Səfir jurnalistlərə müsahibəsində iqlim dəyişmələrinin ada dövlətləri üçün ağır fəsadlarına diqqət cəhdini deyib: "Biz gözləyirik ki, iqlim dəyişmələri ilə bağlı qlobal liderlik əvvəlki kimi id-

dial və təsirli qalacaq. Xüsusilə inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətlərinə təsirinə gəldikdə, dünya liderlərinin qarşılaşdığımız risk səviyyəsinə azalmaqda kömək etmək zərmini təsdiqləməyə ümid edirik". Səfir vurğulayıb ki, suyun temperaturunun 30 fut dərinlikdə artıq 30 dərəcəyə çatması mərcanların kütləvi ağarmasına səbəb olub. Bu, ölkənin turizm sənayesini dəstəkləyən ekosistemləri təhdid edir və insanların sağlamlığına təhlükə yaradır, çünki həddindən artıq istilik əlavə risklər törədir. Yüksək temperatur xəstəlikləri artırır və ölkənin inkişafına əlavə çətinliklər yaradır. Odur ki, inkişaf məqsədlərinə yönəldilmiş maliyyəni iqlim dəyişikliyinə cavab vermək üçün istifadə etmək məcburiyyətindədirlər.

Energetika nazirinin müavini, COP29-un baş icraçı direktoru Elnur Soltanovun da kiçik ada dövlətlərinə maliyyə dəstəyi ilə bağlı "ədalətli proses aparmaq istəyirik, bu ölkələr nəzərə alınmalıdır" sözləri Ruleta Kamaço Tomasın fikirləri ilə üst-üstə düşür: "Biz kolonializmin, imperiализmin, işğalın, yaratmadığımız problemin hədəfi halma gəlməyən nə olduğunu yaxşı bilirik. Azərbaycanın sahib olduğu dəyərlərə görə biz kiçik ada dövlətlərinin və az inkişaf etmiş ölkələrin qarşılaşdığı problemləri dərdindən hiss edirik. Onların iştirakının müəyyən hissəsini öz üzərimizə götürməyimiz bizim tarixi həssaslığımızın iqlim fəaliyyəti çərçivəsində ortaya qoyulmasının bir formasıdır. Bizim şüarımız da "yaşıl dünya" naminə həmrəylikdir. Həmrəylik olmadan "yaşıl dünya" mümkün deyil".

Züleyxa ƏLİYEVA,
"Azərbaycan"

COP29
Baku
Azerbaijan

Azərbaycan qlobal tədbirlərin mükəmməl təşkilatçılıq modelini yaradıb

"Azərbaycan qüdrətli, nüfuzlu ölkədir"

Bakiya gələn qonaqlar bunu dönə-dönə vurğulayırlar

Nəhayət, gözlənilən gün gəlib çatdı. Paytaxtımız daha bir mötəbər beynəlxalq tədbirə - COP29-a evsahibliyi etməkdədir. Ölkəmizin beynəlxalq müstəvidə ciddi söz sahibi olması COP29-a evsahibliyi etməsində də təsdiqini tapdı.

COP29-a evsahibliyi etmək təkə qıllım dəyişikliyi problemləri ilə bağlı məlumatlılığı artırmaq üçün deyil, həm də ölkənin turizm sənayesinin inkişafını stimullaşdırmaq üçün bir fürsət kimi də dəyərləndirilə bilər. Belə bir məqamda Azərbaycan zəngin tarixi mədəniyyəti ilə yanaşı, özünü cəlbedici turizm məkanı kimi də təqdim edir. Belə bir mötəbər tədbirin ölkəmizdə keçirilməsi turizmin uzunmüddətli inkişafı üçün katalizator olacaqdır. Artıq ölkəmizə xeyli sayda turist gəlir. Əməkdaşlarımız İcra Şöhrətdə şəhərimizin qonaqları ilə görüşüb, ölkəmiz haqqında onların ilkin təəssüratını öyrənib.

Corine Fuller Braziliyadan gəldiyini deyir:

Üç gündür ki, Azərbaycanı ziyarət edirəm. Həyat yoldaşım diplomatik xidmətdə çalışır. COP29-la bağlı ölkəmizə səfər edəcəyimi, mənə bu səfərə qatılma biləcəyimi deyəndə çox sevindim. Bakiya gələndən sonra öz-özümə deyirəm ki, nə yaxşı buradayam. Hava limanından düşəndən çox qorub mənzərənin şahidi oldum. Özümlə gətirdiyim hər şeyi hiss edirdim. Hətta bir az da təəccüblənirdim bu ölkənin vətəndaşları necə olub ki, bu qədər gözəldir.

Hamı adama kömək etməyə çalışır. Kimdənsə bir söz soruşanda hətta ingilis dili bilməsə belə, yaxşı mənada bacardığını edir. Kimdənsə "vaxtım yoxdur", "mənəm öz işim var" sözlərini eşitmədik. Belə dəyərli insanların əhatəsində olmaq insanı mənəvi cəhətdən daha da gözəlləşdirir. Mən hətta deyirdim ki, azərbaycanlılar mələk kimi insandırlar.

İndi həyat yoldaşım COP29-da rəsmi nümayəndə kimi iştirak etdiyindən bu gözəl insanların yaşadığı şəhər barədə az məlumatlıdır. Mən Bakını heyranlıqla seyr edir, gözəl şəkillər çəkirəm ki, ona məlumat verim. Öz ölkəmə qayıtdıqdan sonra heç şübhəsiz ki, gözəl Bakı şəhəri, onun mehriban insanları haqqında danışacağam.

Bakı çox qədim şəhərdir. Buradakı təmizlik, səliqə-sahman, binaların arxitektura cəhətdən bir-birini tamamlaması çox baxımlıdır. Burada qədimliklə müasirlik elə bil göz-gözə dayanıb.

Milli mətbəxiniz mənə valeh edib. Yeməkləriniz çox dadlıdır. Qiymətlər isə mənə ölkəmlə müqayisə olunmayacaq dərəcədə ucuzdur.

Noyabrın sonuna kimi Bakıda qalmaq imkanım olduğu üçün çox xoşbəxtəm. Öz ölkəmə qayıtdıqdan sonra Bakı, Azərbaycan haqqında danışarkən mən bir cənub şəhərindən yox, cənətdən gəlmişəm deyəcəyəm. Bura cənətdə qədər gözəldir.

Digər həmsöhbətimiz **Olqa Ponitova** Rusiya Federasiyasının Saransk şəhərindəndir. O deyir:

Qonşu dövlətlər olsa da, Bakıya ilk gəlişimdir. Azərbaycan haqqında çox eşitmişdim. Amma belə bir gözəlliklə qarşılaşacağımı heç ağılıma belə gətirmişdim. Bakı ilə tanışlığım iki gündür. Bu qısa müddətdə mənə elə bir təəssürat yaranıb ki, hətta özümü qınayıram ki, indiye kimi niyə Bakıya gəlməmişəm. İndi başa düşürəm ki, niyə bura Odlar yurdu deyirlərmiş. Bakının çox mehriban, hərərətli insanları var. Kimə yaxınlaşıb nə soruşursansa, səni öz doğması kimi qarşılayır. Düşünürəm ki, bu insanların vətənə, torpağa bağlılığından irəli gələn məsələdir. İnsanlar öz ölkələrini necə var elə, yəni olduğu kimi gözəl təqdim etmək istəyirlər.

Dünən Ağ Şəhərdə olmuşuq. Ağ Şəhər müasir şəhər arxitekturasının çox gözəl bir nümunəsidir. İçərişəhər isə canlı bir muzeydir. Qıs qalısından Xəzəri seyr etməyin başqa bir gözəlliyi var. Düşünəndə ki, mən təzliklə bu möcüzəvi gözəlliyə olan şəhəri, bu mehriban insanları tərk edəcəm, inanmı ki, kövrəlirəm.

Böyük tarixi şəxsiyyət Heydər Əliyevin məşhur "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam" kəlamını eşitmişdim. Bu sözləri eşidəndə hətta bir qədər də təəccüblənirdim ki, belə böyük bir şəxsiyyət necə olur öz millətə ilə belə fəxr edir. Azərbaycana gəlib Bakını, gülərlü, mehriban insanları gördüm. Sonra belə qənaətə gəldim ki, bu xalqı sevmək, bu xalqa xidmət etmək şərəfidir. Bu gözəlliyə yaranan insanlarla yalnız fəxr etmək olar.

Saranskdan olan **Yekatrina İrışkova** deyir ki, mən Allahımın çox razıyam ki, Bakıya səfərim belə bir möhtəşəm tədbirin keçirildiyi günlərə təsadüf edir. Azərbaycanın gücü, qüdrəti ilə dünyada öz yerini müəyyənləşdirmiş bir ölkədir. Eyni zamanda onu da qeyd etmək istəyirəm ki, ölkəmiz dostluğa, sadaqətə, eti-

barlılığı ilə dünyada nüfuz qazanan bir məkən kimi özünü təsdiqləyib. Rusiyanın Azərbaycan kimi yüksək nüfuz sahibi olan müttəfiqinin olması mənə çox sevinir.

Azərbaycanın BMT-nin təşkilatçılığı ilə keçirilən dünyanın çox mötəbər və möhtəşəm bir tədbirinə evsahibliyi etməsi ölkəmizin sülh, əmin-amanlıq tərtibatı olmasını təsdiqləyən mühüm bir göstəricidir. Azərbaycan xalqı öz lideri ilə fəxr etməkdə tam haqlıdır. Bu gün Bakı haqqında "gözəl şəhərdir" deməklə adam kifayətlənə bilmir. İstər-istəməz düşünürsən ki, Azərbaycan çox qüdrətli dövlətdir. Bu dövlet dünyaya təqdim edən, tanıtıran və sevdirən İlham Heydər oğlu Əliyevdir.

Belə gözəl, qüdrətli dövlətin vətəndaşı olduğunuz üçün hamımızın fəxr etməyə haqqı çatır. Bakı haqqında yalnız onu deyə bilməyəm ki, bura gözəlliklər diyarıdır. Birmənalı olaraq söyləyərim ki, müstəqilliyini çox da uzaq olmayan tarixdə elan etmiş heç bir ölkədə belə inkişafı, gözəlliyi görmək mümkün deyil. Azərbaycan dövləti gücü, qüdrəti ilə sübut etdi ki, müstəqillik, azadlıq onun tam haqqıdır.

Mən bu fürsətdən istifadə edib sonra Qarabağı 30 illik işğaldan azad etdiyiniz üçün Azərbaycan xalqını təbrik edirəm. Azərbaycan dünyaya doğan bir günəşə bənzəyir. Dünya ölkələri Azərbaycanla strateji tərəfdaşlığa can atır. Ölkəmizlə iqtisadi əlaqə qurmağa çalışırlar. Bu, respublikamızın qüdrətinə olan inamdan irəli gəlir. Çox şadam ki, gözəl Bakıda, bu gözəl günlərə şahidlik etməkdəyəm.

Çinin Şanxay şəhərindən gəlmiş **Peng Zhu** söhbət zamanı dedi:

COP29-da iştirak etmək üçün Bakıya gəlmişəm. Düşündüm ki, imkan varkən Bakını, bu möcüzəli şəhəri də gözm, tarixi abidələri, xüsusilə Qız qalasını gözəlliklə görürəm. Məni qınayıram ki, bu gözəllikləri ağcözülükə seyr edirdim. Hətta mənə elə gəlir ki, Bakı hansısa gözəgörünməz bir qüvvənin əli ilə yaradılıb.

İnsanların münasibəti isə adama düşünməyə vadar edir. Bu şəhərdə sanki hamı bir-birinin doğması, əzizidir. Hamı mehribanlıqla gülümsəyir, adama kömək etməyə çalışır. Mənə elə gəlir ki, Tanrı sizin xalqı yalnız xeyirxahlıq, adamlara yaxşılıqlar etmək üçün yaradıb.

Bir məsələni də xüsusilə vurğulamaq istəyirəm. Hökumətiniz çox ciddi əmək sərf edərək belə bir tədbiri yüksək səviyyədə hazırlayıb. Hava limanında Azərbaycan torpağına ayaq basdığımız andan özümü çox doğma bir məkanda hiss etdik. Heç bir problemlə rastlaşmamışıq. Hotellə təmin olunmuşuq. Nəqliyyat çox mükəmməl çalışır. Xidmət təşkilatları nə lazımdırsa, onu edirlər. Mağazaların pıxtılaşmasında quş südü istəson belə tapa bilərsiniz. Burada ələ bolluq var. Ölkəmiz haqqında təəssüratım elədir ki, bütün ömrüm boyu danışmağa sözüm olacaq.

Braziliyalı **Jumo Paulo** isə deyir ki, COP29-un keçirilməsi dünya üçün çox vacibdir. Bu günün Tanrının bizə təmənənəsi bəxş etdiyi təbiətdə insanların səhv davranış ucubatanı ciddi kətkənlərlə baş verməkdədir. Təbiət bizim onlarla ədalətli davranışımıza tufanlarla, sənəmlərə cavab verir. Bu möhtəşəm tədbirdə iştirak etmək üçün Bakıdayam. Azərbaycan haqqında bura gələndən əvvəl çox az məlumatım var idi. Elə zənn edirdim ki, tozlu-torpaqlı, qara hissə boyanmış binalarla əhatə olunmuş bir şəhərə düşəcəyəm. Şəhərinizin gözəlliyi mənə çaşırdı. Bakı, sözün gerçək mənasında, bir təbiət gözəlliyinə bənzəyir. İnsanların üzündəki xoş təbəssümlər burda yaşayanların qayğısız, xoşbəxt olmalarından xəbər verir. Açıq deyim ki, konfransın rəsmi hissəsindən çox Bakı ilə tanışlığa, insanlarla təmasa vaxt ayırmaq istəyirəm.

Braziliyaya qayıtdıqdan sonra qarşıma kim çıxsə deyəcəyəm ki, Bakıya gedin. Bakının dadlı yeməklərindən yeyin. Mehriban insanları ilə söhbət edib həyatdan zövq alın. Onlar dünyanın ən saf insanlarıdır. Mən Azərbaycanı da, azərbaycanlıları da çox sevdim.

Elşən QƏNİYEV,
İlham BABAYEV (foto),
"Azərbaycan"

Azərbaycan tarixinin ən möhtəşəm dövrlərindən birini yaşamaqdadır

Ərazisi və əhali sayı ilə çox da fərqlənməyən Azərbaycan Respublikası Ulu Öndər Heydər Əliyevin dövlət və cəmiyyət həyatının bütün sahələrində əsasını qoyduğu analoq siyasət kursu Prezident İlham Əliyev tərəfindən ardıcıl həyata keçirilməsi və inkişaf etdirilməsi sahəsində milli, regional və hətta qlobal problemlərin həllində öz sözü və imzası olan nüfuzlu və qüdrətli bir dövlətə çevrilmişdir.

Azərbaycan beynəlxalq təşkilatların 30 il ərzində edə bilmədiyini - Qarabağla bağlı BMT-nin qətnamələrinin həyata keçirilməsini öz gücü ilə həll etməyi bacarmış, tarixi İpək yolunun bərpası, Avropanın enerji təhlükəsizliyi kimi layihələrdə önəmli rol oynamış, Qoşulmama Hərəkatının lideri kimi bu hərəkata ikinci nöfəs gətirə bilmiş, regional sülh və əmin-amanlıq təmin olunmasına real töhfələr vermişdir.

Bu baxımdan BMT-nin Baş Assambleyasından sonra ikinci böyük tədbiri olan İqlim Dəyişmələri üzrə Çarçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası - COP29-un dünya birliyinin yekdil qərarı ilə ölkəmizdə keçirilməsi Azərbaycan Respublikasının qlobal problemlərin həllinə verdiyi töhfələrini, əldə etdiyi davamlı mövqeyini, oynadığı mühüm rolun növbəti göstəricisidir. Belə bir nüfuzlu tədbirə evsahibliyi etməyimiz, eləcə də 2024-cü ilin "Yaşıl dünya naminə həmrəylik il" elan olunması kimi ölkədə "yaşıl iqtisadiyyat"ın, "yaşıl enerji"nin, "yaşıl texnologiya"ların təbliğinə, geniş mənada "yaşıl artım" ə hesablanmış strateji qərar Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq səviyyədə əhəmiyyətli siyasət dividendləri qazandırmışla yanaşı, ekoloji, iqlim dəyişiklikləri, biomüxtəliflik, bio- və ərzaq təhlükəsizliyi, bərpaolunan, emissiyasız enerji və sairə kimi sahələrdə milli elminizin və təhsilin inkişafına, yüksək texnologiyalar üzrə əməkdaşlıq və bilik mübadiləsinə əhəmiyyətli töhfə verəcəkdir.

COP29-un Bakıda keçirilməsi ilə bağlı bir il əvvəlində davam edən hazırlıq işləri, həyata keçirilən yerli, regional və beynəlxalq tədbirlər, həmçinin cəmiyyətin diqqətini əlaqədar sahələrə yönəldilməsi, sağlamlıq ətraf mühitin, təbiətin və onun yaşıl örtüyünün qorunması və artırılmasının, ümumən bioloji müxtəlifliyin əsl dəyərinin dərək edilməsi, deməli, ictimai şüurun yeri, "yaşıl dəyərlər" əsasında formalaşdırılması baxımından da

mühüm irəliləyişlərə nail olunmasına imkan verəcəkdir.

Bu gün Azərbaycanın müasir texnologiyaya açıq olan, növbəti sənaye inqilablarında seyrçi deyil, iştirakçı olmağı hədəfləyən modern ölkədir. Azərbaycan Prezidentinin müasir dövrün, 4-cü sənaye inqilabının çağırışlarına, ərzaq və bioloji təhlükəsizliyin təmin olunmasına, sənə intellektual əsaslanan texnologiyaya "yaşıl iqtisadiyyat"ın ölkənin uzunmüddətli ehtiyaclarına istiqamətlənməsinə dair müvafiq elmlərin inkişaf perspektivləri ilə bağlı verdiyi töhfəyə və fərmanları, dəyərli töhfəyə və tapşırıqları elm sahəsində yaxın perspektiv üçün çağırışların strateji istiqamətlərini müəyyən etmişdir.

Elmin inkişafı üçün ən vacib məsələlərdən biri Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, prioritetlərin düzgün seçilməsidir. Ətraf mühitin sağlamlaşdırılması, iqlim dəyişikliyinə və onun fəsadlarına qarşı mübarizə kimi COP məqsədləri üzrə strateji istiqamətlərin və prioritetlərin dövrün tələblərinə uyğun şəkildə müəyyənləşdirilməsi, ekosistem və molekulyar səviyyələrdə müasir yanaşmalarla kompleks tədqiqatların aparılması zəruri olan bir çox problemlərin ön plana çıxarılmasını vacib edir:

İqlim sənədləri və onlarla bağlı proqnozların işlənilməsi:

Ölkənin təbii landsaftlarının, torpaq, su və yaşıl örtük resurslarının, atmosferin vəziyyətinin, onun element tərkibində baş verən dəyişikliklərin, çirklənmə dərəcəsinin, radiasiya fonunun daimi monitorinqi;

Səhrələşmənin, torpaqların deqradasiyaya uğramasının qarşısının alınması, bərpası, ekoloji təmiz şəkildə yaxşılaşdırılması;

Ölkənin yerüstü və yeraltı su ehtiyatlarının müasir vəziyyətinin ekosistem yanaşmalarla kompleks şəkildə (geoloji, geocoğrafi, mikrobioloji, hidrobioloji, sanitariya-epidemioloji, fiziki-kimyəvi) qiymətləndirilməsi, onlardan davamlı inkişaf prinsiplərinə müvafiq istifadə imkanlarının müəyyənləşdirilməsi;

eko- və biotəhlükəsizlik standartlarının dəqiqləşdirilməsi, identifikasiya, uyğunluq monitorinqləri, bioloji təhlükəsizlik prinsiplərinin hazırlanması;

bərpaolunan, ekoloji təmiz - "yaşıl" enerji, o cümlədən bioenerji məsələlərinin tədqiqi, "yaşıl enerji" zonaları və dəhlizlərinin yaradılması;

İqlim dəyişikliyinə doğan fəsadların ətraf mühitə, bitki, heyvan və xüsusən insan sağlamlığına təsirlərinin qiymətləndirilməsi və s.

Eyni zamanda su hövzələrinin, tranzit çayların çirklənmə vəziyyəti və çirklilərdən təkrar istifadə üçün onların təmizləməsinə yeni fiziki-kimyəvi və bioloji metod və yanaşmaların hazırlanaraq tətbiq edilməsi, kənd təsərrüfatı və meşə bitkilərinin xəstəlik və zərərvericilərinə qarşı ətraf mühitə ziyan vurmayan inteqrasiya edilmiş üsulların tətbiqi və tətbiqi, nadir və itmək təhlükəsində olan bitki və heyvan növlərinin vəziyyətinin, areallarının dəyişmə dinamikasının daimi izlənməsi, onların bərpası, artırılması və reintroduksiya üzrə tədbirlərin görülməsi vacibdir. Qorunmasına ehtiyac duyulan biomüxtəliflik elementlərinin, rüqəm plazmasının xüsusi şəraitlərdə, o cümlədən genbanklarda mühafizəsinin təşkilini, müxtəlif heyvan, o cümlədən köçəri quş növlərinin populyasiyalarında dəyişikliklərin, miqrasiya məsələlərinin tədqiqi, nadir təbiət abidələrinə, əsrilərlə yaşıl otaqlara xüsusi qoruma rejiminin tətbiqi, fitosentez prosesinin (idarə olunması, sənə fotosintez və s.) yeni metodlarla öyrənilməsi də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Aparılan tədqiqatlarda yeni nesil, o cümlədən rəqəmsal texnologiyaların və sənə intellektin tətbiqini uğurlu nəticələrin alınmasında mühüm vasitə ola biləcək nadir və itmək təhlükəsində olan bitki və heyvan növlərinin potensialının bilik və bacarıqlarının artırılmasını vacibliyinə diqqət artırılmalıdır. Təsədüfi deyildir ki, COP29 sədrliyinin təşəbbüsləri arasında "Yaşıl rəqəmsal fəaliyyət" də yer almışdır. Bu təşəbbüs üzrə bəyannamə İKT sektorunda iqlimə müsbət təsir göstərən rəqəmsallaşma və emissiyaların azaldılmasını sürətləndirmək və "yaşıl rəqəmsal texnologiyaların" artımını artırmaq məqsədi daşıyır.

Azərbaycanda dövrün tələblərindən biri, yuxarıda qeyd edilmiş bütün istiqamətlərdə "yaşıl təhsil" sisteminin qurulması və inkişafı

dan ibarətdir. Bu sahədə ilk addımlardan biri kimi, məsələlərə yeni, daha modern dünyagörüşü ilə yanaşılması, ali və orta ixtisas məktəblərində ümumən "ekologiya" ixtisası ilə yanaşı, "mühəndislik ekologiyası", "iqlim-menejment", "landşaft ekologiyası", "ekoloji hüquqşünaslıq", "ekoloji jurnalistika", "ekoloji urbanist" və s. kimi dar ixtisas sahələrində müxtəlif profilili iqlim mütəxəssislərinin hazırlanması vacibdir. Bu ideya təhsil, bacarıqlar, sağlamlıq və rifah halına, təhsil standartları vasitəsilə ekoloji savadlığın artırılmasının təmin edilməsinə istiqamətlənmiş "İqlim davamlılığı üçün insan inkişafı üzrə Bakı Təşəbbüsü"ndə də özünə yer almışdır.

COP29-un müvafiq elm və təhsil sahələrinin inkişafına, cəmiyyətdə "yaşıl düşüncə" tərzinin təşəbbüsünün hazırlanması və tətbiqi, digər məsələlərə də diqqət çəkilmişdir. COP29-la bağlı Azərbaycan gəlmiş olmaqla Xəzər dənizindəki KİV və vətəndaş cəmiyyəti, beynəlxalq təşkilat təmsilçiləri Vətənimizin təbii və antropogen landsaftlarının özəlliklərini, ölkənin siyasətində və sosial-iqtisadi inkişafında qazanılmış nailiyyətləri, əhalinin sabitlik, əmin-amanlıq və rifah halında yaşayışını, dövlətin dini və etimik tolerantlığa əsaslanan dünyəvi quruluşunu, insanların xeyirxahlığı və qonaqpərvərliyini, yüksək mədəniyyətini öz gözəlliyi ilə seyr etmək imkanını əldə edirlər. Bu isə Azərbaycan dövlətinin və xalqının beynəlxalq imicinin daha da yaxşılaşmasına, turizm sektorunun intibahına, ölkə iqtisadiyyatına xarici investisiya qoyuluşunun artmasına real töhfələr verəcəkdir.

Əminliklə demək olar ki, Azərbaycan Respublikası bütün digər sahələrdə olduğu kimi, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə özünü daim yüksələn insan kapitalı, iqtisadi gücü, elmi və texnoloji potensialı ilə qarşıya qoyulmuş bütün "yaşıl" prioritetlərə, ətraf mühit və biomüxtəlifliklə bağlı Davamlı İnkişaf Məqsədlərinə, COP29-un öhdəliklərinin, şüar və qərarlarının milli səviyyədə səmərəli icrasına on qısa zamanda optimal şəkildə nail olacaq. "Təmiz ətraf mühit və yaşıl artım ölkəsi"na çevriləcəkdir.

İradə HÜSEYNOVA,
AMEA-nın vitse-prezidenti,
akademik

MASDAR

GÜC MƏNBƏYİ

Bütün dünyada icmaların
gücünün artırılması

Enerji sahəsində öncül

BAKIDA "YAŞIL HƏMRƏYLİK"

Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin serb üzvü Jelka Tsviyanoviçin Qarabağla tanışlığı

Prezident İlham Əliyevin dəvəti ilə BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasında (COP29) iştirak etmək üçün Azərbaycana gələn Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin serbiyalı üzvü xanım Jelka Tsviyanoviç işğaldan azad edilmiş Qarabağda qısamüddətli tanışlıq səfərində olub.

Kinlərin məskunlaşdığı yeni yaşayış massivləri göstərilib. Şuşadakı irimiqyaslı quruculuq işlərinin Prezident İlham Əliyevin daim diqqəti və şəxsi nəzarəti ilə həyata keçirildiyini qeyd edən Aydın Kərimov Qarabağ xanlığının və Şuşa şəhərinin tarixi, milli mədəniyyətin inkişafındakı yeri və mövqeyi, otuz ilə yaxın sürən erməni işğalı və onun ağır nəticələri, şəhərin azad olunmasında Azərbaycan əsgərinin qeyri-adi şücaəti, gələcəklə bağlı planlar haqqında ətraflı məlumat verib, çoxsaylı sualları cavablandırıb.

Qonaqlar səfər nəticəsində təkə Şuşa şəhəri haqqında deyil, ümumən Qarabağ və müasir Azərbaycanın mübarizələrlə dolu mürəkkəb tarixi və bugünkü həyatı barədə aldıkları gerçək və obyektiv məlumatlara görə minnətdarlıqlarını bildiriblər. Azərbaycanın Bosniya və Herseqovindəki səfəri Vilayət Quliyev Şuşa səfəri zamanı Jelka Tsviyanoviçin müşayiət edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Füzuli Beynəlxalq Hava Limanında qonağa Böyük qayıdış dair dövlət proqramı əsasında yenidən bərpa olunan Füzuli şəhəri, bölgədə həyata keçirilən irimiqyaslı infrastruktur layihələri, sakinlərin doğma yurdlarında yenidən məskunlaşması ilə bağlı tədbirlər barədə geniş məlumat verilib. Zəfər yolu ilə Şuşaya gedən xanım Tsviyanoviç və onu müşayiət edən şəxsləri şəhərdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Aydın

Kərimov qarşılayıb. Qonaqlar "Heydər Əliyev və Şuşa" ekspozisiyası, Cıdır düzü, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Xurşidbanu Natəvan və Bülbülün güllələnmiş heykəllərinin yerləşdiyi mərkəzi meydanı, Yuxarı Gövhər ağa məscidi, Qazançı kilsəsi, Şuşanın diqqətəlayiq memarlıq nümunələrindən olan Kərim bəy Mehmandarovun evi, hazırda inşaatı davam etdirilən Zəfər məscidi ilə tanış olublar. Qısa şəhər turu zamanı onlara Şuşa qalasının məşhur Gəncə qapısı, xan qızı Natəvanın erməni işğalçıları tərəfindən dağıdılmış sarayı, artıq yerli sa-

OXUCULARIN VƏ MƏTBUATYAYIMI TƏŞKİLATLARININ NƏZƏRİNƏ!

"AZƏRBAYCAN" qəzetinə

2024-cü il üçün abunə yazılışı davam edir!

Abunə respublikanın bütün poçt şöbələri tərəfindən aparılır. Eyni zamanda aşağıda göstərilən mətbuatyayımı qurumlarına müraciət edə bilərsiniz:

"Azərpoçt" MMC	(012) 598-49-55, (051) 225-02-13
"Azərmətbuatyayımı" ASC	(012) 441-19-91, (050) 322-33-17
"Qaya" firması	(012) 566-77-80, (050) 214-40-53
"Region Press" MMC	(055) 316-79-01, (050) 316-79-01
"Səma-M" MMC	(012) 594-09-59
"Ziya" LTD	(012) 497-76-96, (050) 306-77-22
"Pressinform" MMC	(012) 598-49-52, (070) 340-01-00
"City press" MMC	(055) 819-09-26

1 illik - 187,20 (yüz səksən yeddi manat iyirmi qəpik) manat
6 aylıq - 93,60 (doxsan üç manat altmış qəpik) manat
3 aylıq - 46,80 (qırx altı manat səksən qəpik) manat
1 aylıq - 15,60 (on beş manat altmış qəpik) manat

Hörmətli oxucular!

Abunə ilə bağlı hər hansı bir problemlə üzləşsəniz, redaksiyaya (Tel.: (012) 539-59-33) zəng vura bilərsiniz.

COP29 çərçivəsində "Azərenerji" və "Azərişiq" ASC-lər geniş pavilyonla təmsil olunurlar

COP29 çərçivəsində "Azərenerji" və "Azərişiq" "yaşıl zona"da geniş pavilyonla təmsil olunurlar.

Qurumun Mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, dünyanın pavilyonunu açılışı olub və qonaqlar əraziyə baxış keçiriblər. Burada ziyarətçilərə məktəllər və hazırlanan təqdimatlar üzərindən geniş məlumatlar verilib. O cümlədən tanıtım bukletləri və kataloqlar paylanılıb.

"Azərenerji" tərəfindən görülən dekarbonizasiya tədbirləri, "Yaşıl Enerji Zonası" elan edilən Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə 4 il-dən az müddətdə ümumi

gücü 270 meqavat olan 32 ədəd su-elektrik stansiyasının tikilməsi və başqa məlumatlar qonaqların geniş marağına səbəb olub. Ümumilikdə isə "yaşıl zona"da

"Azərenerji" tərəfindən 6 tədbirin, 5 imza mərasiminin və tanınmış beynəlxalq enerji şirkətlərinin rəhbərləri ilə müxtəlif görüşlərin keçirilməsi planlaşdırılıb.

Azərbaycan Ordusunun Baş Qərargah rəisi MDB Müdafiə Nazirləri Şurasının növbəti iclasında iştirak edib

Rusiya Federasiyasında səfərdə olan Azərbaycan Respublikası müdafiə nazirinin birinci müavini - Azərbaycan Ordusunun Baş Qərargah rəisi

general-polkovnik Kərim Vəliyev noyabrın 12-də Moskvada keçirilən Müstəqil Dövlətlər Birliyinə (MDB) üzv ölkələrin Müdafiə Nazirləri Şurasının növbəti iclasında iştirak edib.

Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, tə-

birdə hərbi əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri və qarşılıqlı marağ doğuran bir sıra digər məsələlərə dair ətraflı müzakirələr aparılıb.

Amsterdamsda Zəfər Gününə həsr edilmiş tədbir

Niderland Krallığının Amsterdam şəhərində xalqımız üçün əlamətdar gün olan 8 Noyabr Zəfər Gününə həsr edilmiş konsert təşkil edilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, konsert Azərbaycan Respublikasının Niderland Krallığındakı səfirliyinin və Azərbaycan Diasporuna Dəstək Fondunun birgə təşkilatçılığı ilə keçirilib.

Tədbirdə Azərbaycanın Niderland Krallığındakı səfirliyinin heyəti, Azərbaycan Diasporuna Dəstək Fondunun icraçı direktoru Əkrəm Abdullayev, xarici ölkələrin Niderland Krallığında akkreditə olunmuş səfirləri və diplomatik korpusun nümayəndələri, Niderland Krallığının ictimai-siyasi xadimləri, Azərbaycan və türk icmalarının üzvləri, yerli ictimaiyyətin nümayəndələri iştirak ediblər.

Muzey meydanında yerləşən tarixi və nüfuzlu məkən olan Concertgebouw-da

("Konsert Məkanı") keçirilən konsert programında "Cəngi" etno-caz qrupunun ifasında Azərbaycanın dünyəvi klassiklərinin əsərləri ilə yanaşı, Azərbaycan xalq və caz musiqiləri də səsləndirilib.

Uppsala Universitetində "Sivilizasiyaların kəsişməsində: Azərbaycan müasir dünyada" mövzusunda seminar

İsveçin nüfuzlu Uppsala Universitetində payız tədris semestrini tədqiqatçı kimi keçirən ADA Universitetinin İctimai və Beynəlxalq Münasibətlər Məktəbinin müəllimi Şəfəq Mehraliyeva ali təhsil müəssisəsinin magistrant tələbələri və müəllim heyəti qarşısında azərbaycançılığın əsasları və bunun dövlətin xarici siyasətinin formalaşması ilə əlaqəsini izah edib.

Tədqiqatçı bildirib ki, sivilizasiyaların kəsişməsində yerləşən Azərbaycanın əhalisi bu nadir coğrafi xüsusiyyətinə görə milli kimliyində multikulturallığı ilə seçilir. Bu cəhət "tolerantlıq" terminindən

fərqlənir, çünki azərbaycançılıq ideologiyası müxtəlif dini etiqad, etnik və ya siyasi baxışlara təkə dözümlülük yanaşmağı deyil, ictimai-siyasi həyatda təmsil olunmağı da ehtiva edir.

ADA Universitetinin müəllimi onu da qeyd edib ki, Avropa qitəsinin şərq sərhədində yerləşən Azərbaycan bu gün isveçli gənclərə yad yer kimi gəlsə də, İsveçli bütün dünyaya tanınan Nobel mükafatı bizim birgə irsimiz hesab oluna bilər. Belə ki, ömrünün 40 ilinə yaxın tarixini Azərbaycan neftinə bağlayan Nobel ailəsi elm dünyasının ən ali mükafatının təsisat fondunun bir hissəsini məhz Balaxanı mədənlərində qazanmışdır.

Sərhədlərdə yerləşən tarixi imperiyalarla mürəkkəb münasibətlərə nəzər salan Şəfəq Mehraliyeva vurğulayıb ki, Azərbaycan Respublikası qonşuları ilə beynəlxalq hüquqa əsaslanan balanslı siya-

sət yürüdü. Xüsusilə, öz ərazisində 30 ilə yaxın davam edən Ermənistan işğalına tarixi zərərli son qoyduqdan sonra hərbi təcavüzdən əziyyət çəkməyin nə olduğunu yaxşı anlayan ölkə münasibətlərini danışıqlar yolu ilə həll edilməsinin tərəfdarıdır.

Azərbaycanda bu günlərdə qeyd edilən dövlət bayramlarının tarixçəsində də söz açan ADA müəllimi orijinal olaraq mütəfəkkir Əli bəy Hüseynzadənin təklifi ilə qəbul edilən üçrəngli Azərbaycan Bayrağını "milli kimliyin xəritəsi" adlandırır: türkçülük, islam mədəniyyəti və mütərəqqi inkişaf bu gün də Azərbaycan cəmiyyətinin kimlik prioritetləridir və siyasi qərarların qəbulunda üstünlük təşkil edir.

Seminar zamanı iştirakçılar Azərbaycanda Nobel irsi və Ermənistan işğalından azad edilmiş ərazilərdə yerlə yeksan olunmuş şəhərlərə bağlı videomaterialları da izləyiblər.

BAŞ REDAKTOR

Bəxtiyar SADIQOV

Əlaqə telefonları:

Qəbul otağı	- 539-68-71,	Beynəlxalq həyat, idman	
Baş redaktor müavinləri	- 538-86-86,	və informasiya şöbəsi	- 539-63-82, 432-37-68
Məsəl katib	434-63-30, 539-72-39	İctimaiyyət şöbəsi	- 538-56-60, 434-55-58
Məsəl katib müavinləri	- 539-43-23,	İctimai əlaqələr şöbəsi	- 539-49-20, 538-31-11,
Parlament və siyasət şöbəsi	- 539-44-91,	Fototillüstrasiya şöbəsi	- 538-84-73,
İqtisadiyyat şöbəsi	- 539-84-41, 539-21-00,	Kompüter mərkəzi	- 538-20-87,
	- 538-42-32, 538-35-55,	Mühəssisatlıq	- 539-59-33

AZ 1073, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, "Azərbaycan" nəşriyyatı, IV mərtəbə
contact@azerbaijan-news.az
az.reklam@mail.ru

www.azerbaijan-news.az

Qeydiyyat № 1

"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb sahifələnməsi, "Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC-nin mətbəəsində çap edilmişdir

Qəzetə dərc üçün göndərilən materiallar Azərbaycan dövlətinin mövqeyinə uyğun olmalıdır

Gündəlik rəsmi dövlət qəzeti

Tiraj 4218
Sifariş 2608

Qiyməti 60 qəpik